

Liite 9

Arkeologiset inventoinnit

SISÄLLYSLUETTELO

TUULIPUISTON ARKEOLOGINEN INVENTOINTI	3
SÄHKÖNSIIRTOREITTIEIN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI	46

Pyhäjoki 2015

Karhunnevan kankaan tuulipuiston
arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz 18.9.2015

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologista inventointia Pohjois-Pohjanmaalla Karhunnevan kankaan tuulipuiston hankealueella. Työn tilaaja on Sito Oy. Hankeomistaja on Wpd Finland Oy. Maastotyöt tehtiin 15.7.-14.8.2015 yhteensä 7,5 kenttätyöpäivän aikana. Inventoinnin kohteena oli 40 tuulivoimalan paikkaa ja niiden vaihtoehtoiset sijoituspaikat, suunnitellut voimaloiden väliset huoltotielinjaukset sekä maakaapelireitit ja joitakin muinaisjäännösten sijainnin kannalta otollisia alueita muuttuvan maankäytön alueiden ulkopuolella. Maastotyön suorittivat FM Jaana Itäpalo ja MA/FM Hans-Peter Schulz.

Tuulipuiston hankealueelta tunnettiin ennen inventointia kaksi muinaisjäännöskohdetta, jotka ovat esihistorialliset rökkiökohteet Kiukaanneva (mj-tunnus 625010016) ja Varekangas (mj-tunnus 625010001). Alueelle on merkitty peruskartalle kaksi tervahautaa.

Inventoinnissa kartoitettiin 4 uutta muinaisjäännöskohdetta, jotka ovat kolme historiallisen ajan tervahautakohdetta Lapinpäänkalliot (1 tervahauta), Lahdennevan kato (2 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli ?) ja Perämaanpirtti (3 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli ?) sekä Lapinpäänkalliot 2 kivivalli, jonka tarkoitusta tai ajoitusta ei voitu ratkaista. Lisäksi löytyi kolme muuta kulttuuriperintökohdetta, joita ei ikänsä tai tyyppinsä takia luokiteltu muinaisjäännöksiksi. Nämä kohteet ovat rajamerkkejä ja erilaisia kivirakenteita.

Hankealueella muinaisjäännökset sijaitsevat n. 260-380 metrin etäisyydellä voimalapaikoista ja yli 150 metrin etäisyydellä tie- ja kaapelilinjauksista. Tuulivoimaloiden, tielinjojen ja maakaapelireittien toteuttamisella sijoitussuunnitelmien mukaan ei olisi vaikutusta muinaisjäännöksiin. Sähkönsiirron reitti VE 1 Jylkän uudelle sähköasemalle kulkee Lahdennevan katedon tervahautakohteen yli ja mahdollisesti linjan toteuttamisella olisi vaikutusta kohteeseen.

Sisällysluettelo

	S.
1. Perustiedot.....	3
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	3
Esiselvitys.....	4
Tutkimushistoria.....	4
Maastoinventointimenetelmä.....	5
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö.....	6
5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö.....	7
6. Tulokset.....	9
7. Yleiskartta.....	10
8. Kohdeluettelo.....	11
9. Kohdetiedot.....	11
10. Aineistoluettelo.....	30
11. Maastokuvaukset ja valokuvat.....	31

1. Perustiedot

Inventointialue: Karhunnevan kankaan tuulipuiston hankealue Pyhäjoen keskustasta 10 km etelään

Hankeomistaja: Wpd Finland Oy

Inventoinnin laji: Osainventointi

Kenttätyöaika: 15.7. - 14.8.2015 yhteensä 7,5 kenttätyöpäivää

Karttanumerot: TM35-lehtijako, Q4242R, Q4242 L

vanha yleislehtijako, 243201, 243202, 243204, 243205

Korkeus: n. 20-45 m mpy

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Kopio raportista: Museoviraston arkisto (digitaalinen ja paperikopio), Pohjois-Pohjanmaan Museo (digitaalinen kopio)

Aiemmat löydöt:-

Inventointilöydöt: -

Aiemmat tutkimukset:

1975 Paula Purhonen, Varekangas, tarkastus

1994 Jari Okkonen, Kiukaanneva, tarkastus

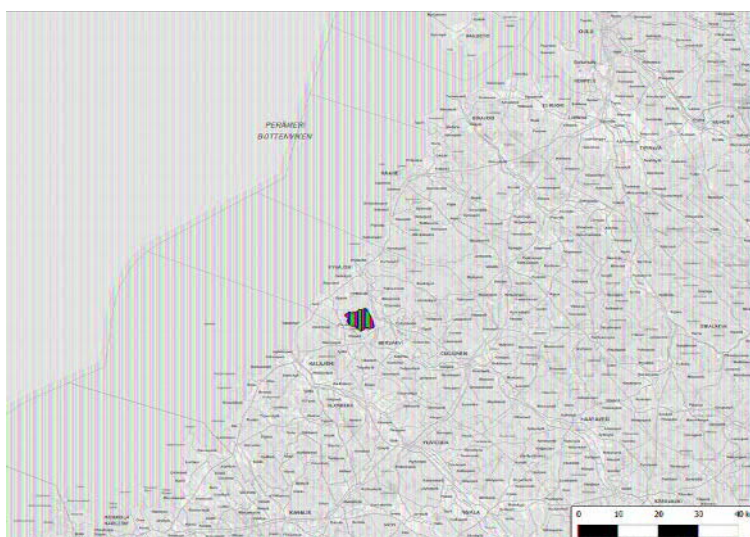
1997 Mika Sarkkinen, Kiukaanneva, Varekangas, inventointi

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

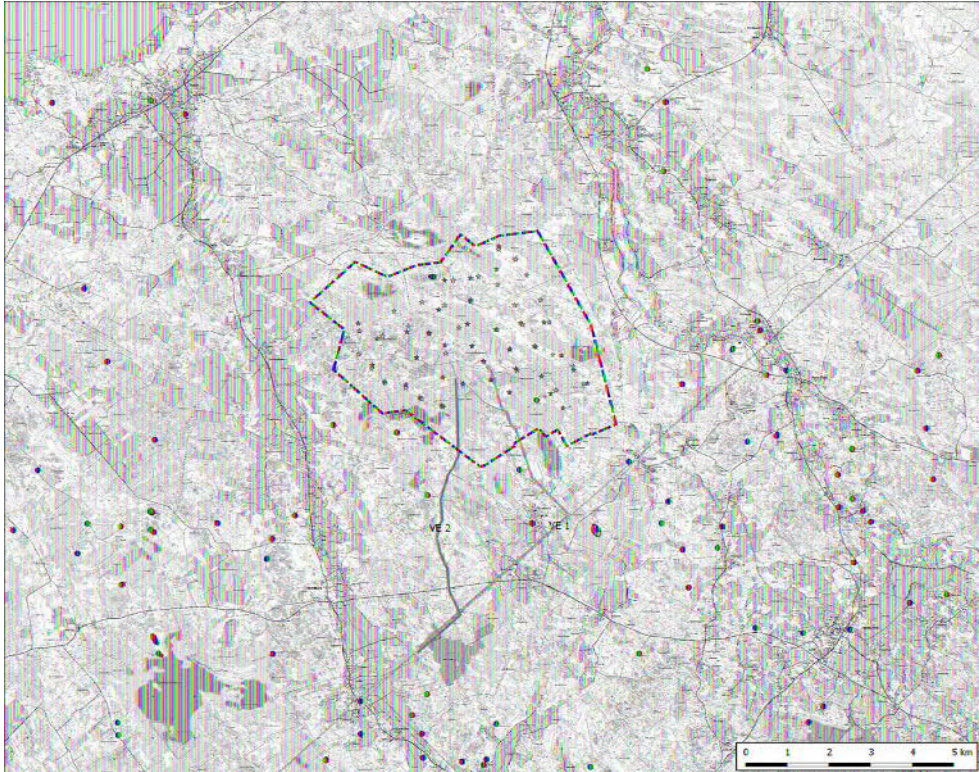
Pohjois-Pohjanmaalle Pyhäjoelle on suunnitteilla Karhunnevan kankaan tuulipuisto. Suunnitelmissa on rakentaa enintään 40 voimalaa. Alue sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 10 km etelään Pyhäjoen länsipuolella. Sähkönsiirrolle tuulipuistosta Jylkän uudelle sähköasemalle on esitetty kaksi vaihtoehtoista reittiä.

Tuulipuiston hankealueelta tunnettiin ennen inventointia kaksi muinaisjäännöskohdetta, jotka ovat esihistorialliset rökkiökohteet Kiukaanneva (mj-tunnus 625010016) ja Varekangas (mj-tunnus 625010001). Lähimmät muut muinaisjäännökset sijaitsevat n. 0,5 kilometrin etäisyydellä hankealueen eteläpuolella.

Samassa yhteydessä tuulipuiston inventoinnin kanssa tarkastettiin kaksi vaihtoehtoista sähkönsiirron reittiä tuulipuistosta Jylkän uudelle sähköasemalle. Sähkönsiirtoreittien inventoinnin tulokset esitellään erillisessä raportissa.

Hankealueen sijainti. Maanmittauslaitoksen karttarasteri 1:320 000 / 8/2015.

Hankealue ja sähkösiirron kaksi vaihtoehtoista reittiä tuulipuistosta Jylkän uudelle sähköasemalla. Tunnetut muinaisjäännöskohteet punaisena pisteinä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 8/2015.

Esiselvitys

Muinaisjäännösten paikallistaminen ja arviointi perustuu hankealueilla ja lähiseudulla aikaisemmin tehtyjen arkeologisten selvitysten tuloksiin. Näiden tietojen lisäksi esiselvityksessä käytetään erilaisia aineistoja, joiden avulla erotetaan muinaisjäännösten sijainnin kannalta relevantit alueet. Esihistoriallisten kohteiden osalta kaukokartoituksessa keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineiston pistepilviaineisto. Laserkeilausmenetelmän pistepilviaineisto tuottaa hyvin tarkkaa tietoa kohteensa pinnanmuodoista, ja sen avulla voidaan paikantaa lähinnä erilaisia kuoppakohteita, kuten asumuspainanteita, tervahautoja ja hiilimiiluja tai isoja vallirakenteita. Historiallisen ajan kohteita etsitään topografian, kirjallisuustietojen, perimätiedon, paikannimistön ja internetistä löytyvän historiallisen karttamateriaalin avulla, kuten pitäjänkarttojen, rajakarttojen, tie- ja liikennekarttojen, sotilaskarttojen tai myös alueesta laadittujen vanhimpien peruskarttojen avulla.

Tutkimushistoria

Pyhäjoen muinaisjäännökset on inventoitu vuonna 1997 (Mika Sarkkinen, Pohjois-Pohjanmaan liitto). Inventointi painottui entuudestaan tunnetuille kohteille ja esineiden löytöpaikoille. Silloin tarkastettiin myös hankealueella sijaitsevat Kiukaannevan ja Varekankaan röykkiökohteet. 1970-luvulla on tehty yksittäisiä tarkastuksia Pyhäjoen muinaisjäännöskohteille, jolloin on jossain määrin liikuttu myös nyt kohteena olevalla alueella (Paula Purhonen Museovirasto).

Viime aikoina on inventoitu useita tuulivoimapuistoja lähialueilla. Vuonna 2011 inventoitiin länsipuolella n. 4,5-6 km etäisyydellä Mäkikankaan tuulivoimapuisto ja siihen liittyvät voimajohtolinjaukset (Teemu Mökkönen, Museovirasto), vuonna 2014 Mäkikankaan tuulivoimapuiston laajennus (Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schlz, Keski-Pohjanmaanmaan Arkeologiapalvelu) sekä vuonna 2013 n. 5,5 km:n etäisyydellä pohjoisessa Pyhäjoen Paltusmäen tuulivoimapuiston suunnittelualue (Jaana Itäpalo, Keski-Pohjanmaanmaan Arkeologiapalvelu). Vuonna 2012 on lähialueilla inventoitu muinaisjäännöksiä ja muita kulttuuriperintökohteita valtion talousmetsissä (Hans-Peter Schulz, Pohjanmaa länsiosa, kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus).

Maastoinventointimenetelmä

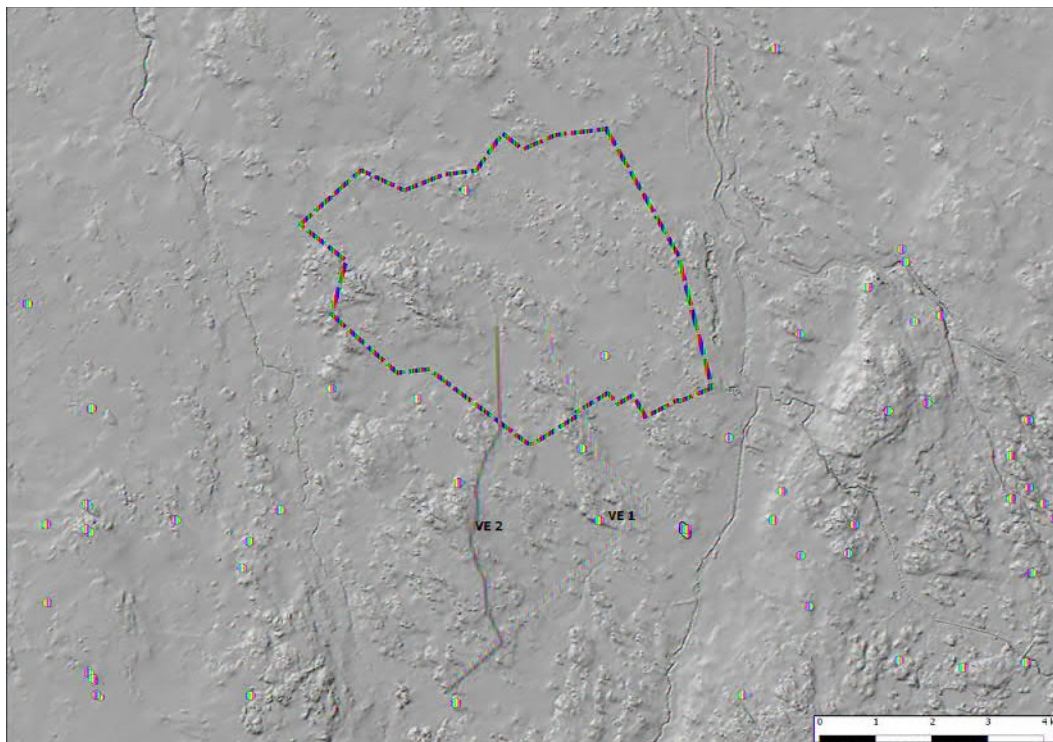
Maastoinventoinnissa tarkastetaan voimalapaikat ja vaihtoehtoiset voimalapaikat n. 50-200 metrin säteellä maastosta riippuen, huoltoteiden ja voimaloiden väliset tie- ja maakaapelilinjat. Lisäksi tarkastetaan joitakin potentiaalisia kallioita suunniteltujen rakentamisalueiden ulkopuolella. Samassa yhteydessä tuulipuiston inventoinnin kanssa tarkastettiin kaksi vaihtoehtoista sähkönsiirron reittiä Kalajoen Jylkän uudelle sähköasemalle. Voimalinjan inventoinnista on laadittu erillinen raportti.

Inventointi perustuu pääosin silmänvaraisiin pintahavaintoihin. Maaperää tarkastetaan pääosin ojien leikkauksesta. Erilaisia kuoppia, kumpuja tai muita rakenteita kairataan funktion ja iän selvittämiseksi (resenti < > muinaisjäänös). Erityistä huomiota kiinnitetään tunnettujen muinaisjäänöskohteiden ympäristöihin ja vastaavanlaisiin ympäristöihin. Muinaisjäänösten sijainnin kannalta hyviä hieman laajempi hiekkaluoteilla havaittiin Lahdennevan länsipuolella, missä tehtiin koekoppia ja käytiin metsäauratut alueet ja avonaiset maanpinnat pintahavainnoimalla läpi. Kohteet ja suunniteltuja rakentamisen alueita kuvataan ja niistä kirjataan maasto- ja maisemaselvityksiä. Työssä käytetään EGNOS- / GLONASS yhteensopivaa paikanninta Garmin GPSmap 64, QGIS 2.10. -ohjelmaa paikkatietohallintaan ja GrassGis 7.0 -ohjelmaa Lidar pistepilviaineiston käsittelyssä ja terrain analyysissa.

3. Maisema, topografia ja geologia

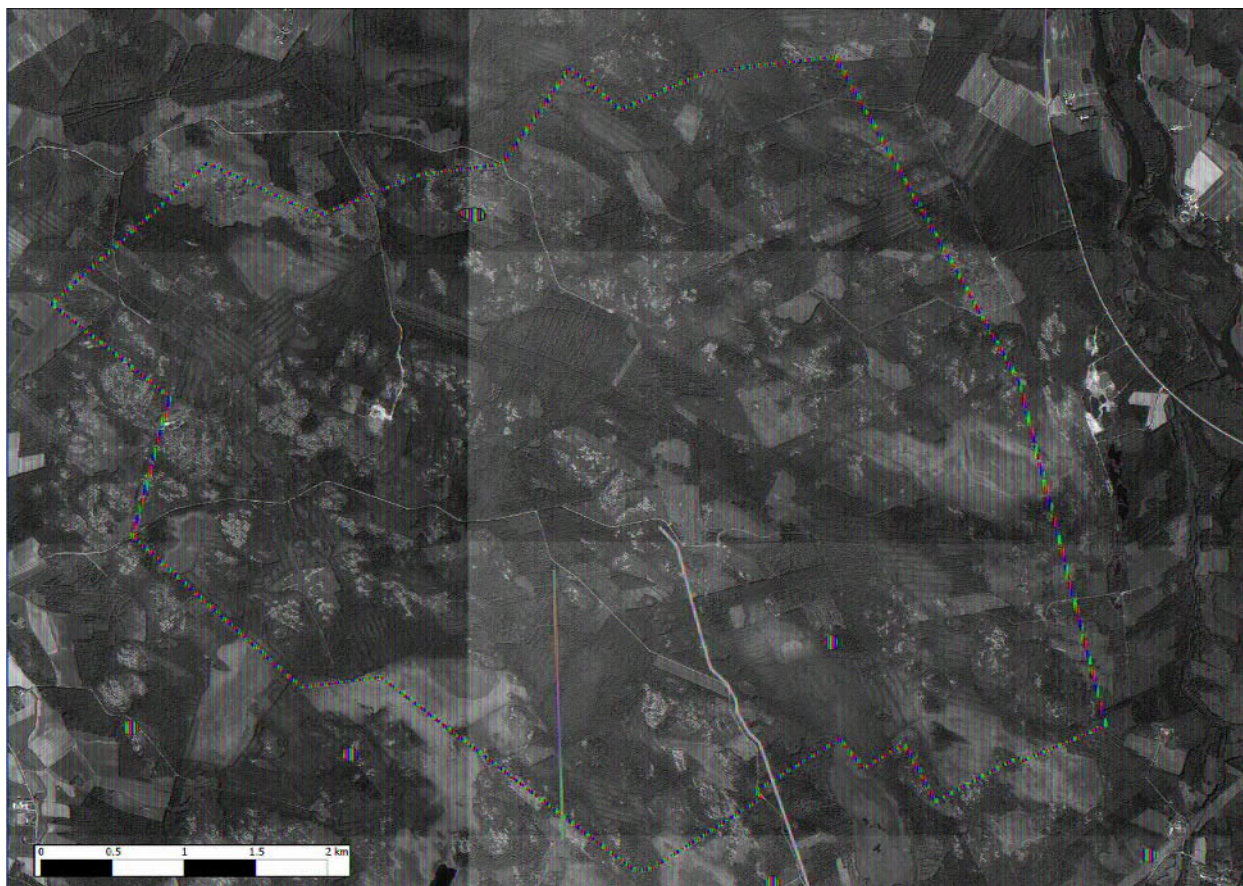
Tuulipuiston suunnitteluala sijaitsee Pyhäjoen ja Yppärinjoen laaksojen välissä. Alue on metsämaata, suurelta osin kallioista metsämaata. Laajimmin kallioita on länsiosassa, suuri osa kallioista on pieni- ja rikkonaisia. Kallioiden välissä maaperä on turvetta ja soistunutta pohjamaata. Kuivien alueiden osuus on alle 40 %. Hiekkaa olevaa maaperää on muutamilla paikoilla, laajoja hiekkakerrostuksia ei esiinny. Korkeuserot ovat enimmillään 10 m / 100 m. Kallioiden väliset alueet ovat tasaisia. Alueen sijaintikorkeus 20-45 m mpy vastaa aikaa n. 4500 cal BP -2000 cal BP.

Alue on miltei kokonaan metsätaloustaloudessa ja metsät eri kasvuvaiheissa olevia istutettuja metsiä. Rämmeet on ojitettu. Hankealueen reunamilla on neljä luonnontilassa olevaa suota. Alueella ei sijaitse järviä tai lampia ja alueella ei ole ollut vesistöjä, jotka olisi laskettu viljelysmaan lisäämiseksi. Hankealueen eteläreunalla sijaitsee Majavalampi, joka on mm. ojitusten seurauksena muuttunut useaksi pieneksi lammeeksi. Pohjoispuolella on sijainnut Viirretjärvi, jonka ensimmäiset laskuhankkeet tehtiin 1800-luvun lopulla.¹ Ennen järven kuivattamista hankealueella virtasi puro järveen. Puro sai alkunsa Majavalammesta.

Hankealue korkeusmalliin perustuvaa vinovalovarjostusta vastaan. Tunnetut muinaisjäänökset keltaisena pisteinä. Sähkönsiirron vaihtoehdot (VE 1 ja VE 2) punaisena ja vihreänä viivana. Maanmittauslaitoksen vinovalovarjoste 10 m DEM 1:20 000, 5/2015.

1 Kotola Jukka, Pyhäjoen luonto. Vetten laajoilta. Pyhäjoen historiaa kivikaudelta 1990-luvulle. S. 15.

Tuulipuiston suunnittelualaue ortoilmakuvassa. Vaihtoehtoiset sähkönsiirronreitit Kalajoelle Jylkän uudelle sähköasemalle vihreänä ja punaisena viivana. Tunnetut muinaisjäänköhteet punaisena pisteenä Museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö

Kohdealueen sijaintikorkeus on n. 20-45 m mpy, joka vastaa muinaista meren rantatasoa kivikauden loppupuolelta 4500 cal BP varhaiselle rautakaudelle ajanlaskun alun taitteeseen. Pääosin alue sijaitsee kivikauden loppupuolen ja pronssikauden korkeudella. Vain hankealueen pohjoisreuna on rautakautisella korkeudella n. 20-25 m mpy. Alueelle alkoi syntyä kivikauden lopulla saaristoa, jossa oli runsaasti kallioluotoja. Ensimmäisenä merestä kohosivat Toukkalankalliot ja Lapinpäänkalliot länsiosassa. Alueen saariin on voitu rakentaa ensimmäiset kiviröykkiöt – mikäli rakenteet ovat muinaisrantasidonnaisia - noin 4000-3500 vuotta sitten. Hankealueen sisällä on kaksi röykkiökohdetta Kiukaanneva (mj-tunnus 625010016) ja Varekangas (mj-tunnus 625010001).

Lähiseudulta tunnetaan suhteellisen paljon kiviröykkiökohteita kivikauden loppupuolen ja varhaismetallikauden merenrantakorkeuksilta. Hankealueelta oli tiedossa ennen inventointia pohjoisosasta Varekankaalta kolme röykkiötä varhaismetallikauden korkeudelta ja alueen kaakkoisosasta Kiukaannevan kohteesta kaksi röykkiötä kivikauden ja pronssikauden taitteen korkeudelta. Hankealueen etelä- ja kaakkoispuolelta n. 0,5-2 kilometrin etäisyydellä sijaitsee neljä kohdetta, joissa Laatokankankaalla kuivatun Talusjärven lounaispuolella on 7 kiviröykkiötä, muissa on yksittäinen röykkiö tai latomus. Eteläpuolella Viitaperän kylässä on kivikautinen esineintolöytö pellolta. Edellisistä kohteista ei ole löytynyt merkkejä asuinpaikoista, mutta useat kohteet viittaavat siihen, että jossakin alueella tai lähialueella on asuttu ja topografian perusteella monet kohteet voisivat liittyä pyyntiyhteisöihin. Pyhäjoen, Yppärinjoen, Tähjänjoen varrella sekä eteläpuolella kuivatun Talusjärven ympäristössä on lukuisia määriä röykkiökohteita ja myös joitakin asuinpaikkoja. Maaperän, korkeussuhteiden ja vesistöhistorian perusteella kohdealue vaikutti lupaavalta löytää uusia esihis-

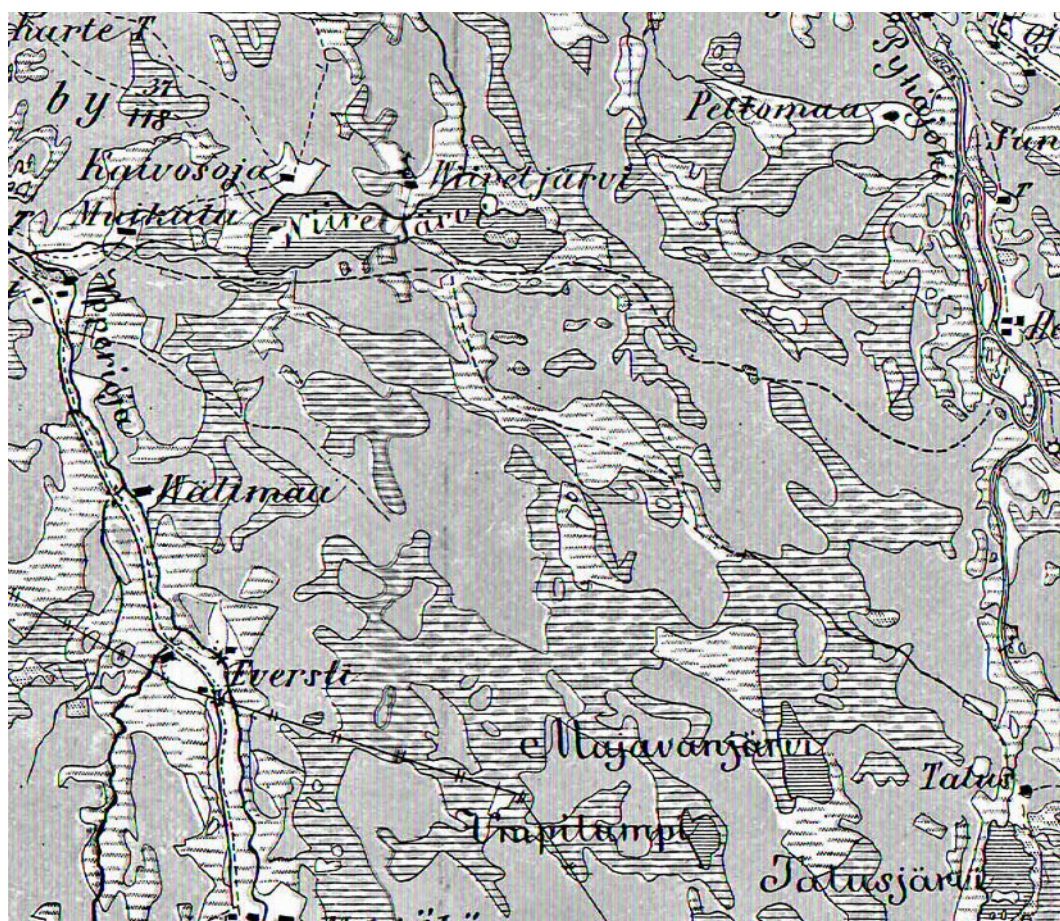

toriallisia kohteita, lähinnä röykkiöitä. Asuinpaikkojen löytäminen tämän tyyppisestä maastosta on vaikeaa. Jos ne ovat olleet pyyntiyhteisöjen leiripaikkoja kallioluodoilla, ei niistä ole säilynyt ehkä lainkaan merkkejä maaperässä tai maanpinnalla olevia rakenteita.

5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö

Vanhin lähteistä tunnettu historiallisen ajan asutus syntyi alemmas Pyhäjoen ja Yppärintjoen varteen sekä eteläpuolelle Taluskylään 1500-luvulla. Kohdealueella ei ole ollut historiallisen ajan kiinteää asutusta. Alue on sijainnut syrjässä kiinteästä asutuksesta, ja vanhojen talonpaikkojen löytyminen alueelta olisi yllättävää jo maaperästä ja isompien vesistöjen puuttumisesta johtuen. Aluetta on kuitenkin hyödynnetty elinkeinojen harjoittamisessa. Merkittävää on ollut erityisesti rehun kerääminen luonnonniityiltä. Kaukoniittyjä on merkitty alueelle 1800-luvun pitäjänkartoille. Yhä 1900-luvun alkupuoliskolla pääosa karjan rehusta koottiin nevoilta ja purojen varsilta. Hankealueen pohjoispuolella sijaitsevan 1950-luvun puoliväliin mennessä melkein kokonaan kuivatus Viirretjärven alueella ja myös järveen laskeneen puron varsilla on ollut lukuisa määrä niitty latoja. Puro on virrannut hankealueen läpi Majavalammesta Viirretjärveen. Niitty latoja oli myös hankealueella Lahdennevan kankaalla. Seutu kuuluu Pohjanmaan tervatuotantoalueeseen ja kohdealueelle on peruskartoilla kaksi tervahautamerkkintä. Viimeistään 1900-luvun alkupuolella alueelta hankittiin puutavaraa kasvavan saha-teollisuuden tarpeisiin.

Vuonna 1954 laadittujen peruskarttojen mukaan alueella kulki talviteitä ja metsäteitä.

Ote Kalmbergin maastokartasta vuodelta 1856. Hankealueelle on merkitty talviteitä, joista kaksi yhdisti Pyhäjoen ja Yppärintjoen laaksot. Kartassa ylempänä kulkeva tie Perämaanpirtin kautta Viirretjärvelle on voinut jäädä pois käytöstä järven kuivaamisen jälkeen: Vanha kartta :

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/6847/URN_NBN_fi_jyu-2007881.pdf

Ote vuoden 1844 pitäjänkartasta. Majavalammesta pohjoiseen sijaitsi kaukoniittyjä puroa varrella. Puroa ei ole merkitty kartalle. Kartta: Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181660>

Ote vuosien 1954 peruskartoista 243205, 243202 ja 241411 hankealueen pohjoisosasta ja pohjoispuolelta. Viirretjärvi oli laskettu jo melkein kokonaan. Järven ensimmäiset laskuhankkeet olivat 1800-luvun lopulla.² Järvi kuivion alueella ja reunoilla sekä järven laskeneen puroa varrella oli lukuisia niittyaloja. Kartta: Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

² Kotola, s. 15.

6. Tulokset

Inventoinnissa kartoitettiin 4 uutta muinaisjäännöskohdetta, jotka ovat kolme historiallisen ajan tervahautakohdetta Lapinpäänkalliot (1 tervahauta), Lahdennevan kanto (2 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli ?) ja Perämaanpirtti (3 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli ?) sekä Lapinpäänkalliot 2 kivivalli, jonka tarkoitusta tai tarkempaa ajoitusta ei voitu ratkaista. Lisäksi löytyi kolme muuta kulttuuriperintökohdetta, joita ei ikänsä tai tyyppinsä takia luokiteltu muinaisjäännöksiksi. Nämä kohteet ovat rajamerkkejä ja erilaisia kivirakenteita. Tunnetuissa Kiukaannevan ja Varekankaan röykkiökohteissa tilanne oli ennallaan. Uusia esihistoriallisia röykkiöitä ei löytynyt, vaikka lähtökohtaisesti niiden löytyminen alueelta oli hyvin mahdollista.

Hankealueella muinaisjäännökset sijaitsevat n. 260-380 metrin etäisyydellä voimalapaikoista ja yli 150 metrin etäisyydellä tie- ja kaapelilinjauksista. Tuulivoimaloiden, tielinjojen ja maakaapelireittien toteuttamisella sijoitussuunnitelmien mukaan ei olisi vaikutusta muinaisjäännöksiin. Sähkönsiirron reitti VE 1 Jylkän uudelle sähköasemalle kulkee Lahdennevan kankaan tervahautakohteen yli ja mahdollisesti linjan toteuttamisella olisi vaikutusta kohteeseen.

Lestijärvellä, 18.9.2015

Jaana Itäpalo

Hans-Peter Schulz

7. Yleiskartta

Yleiskartta, muinaisjäännökset numeroitu 1-6, muut kulttuuriperintökohteet tai inventointihavainnot 7-10. Tuulipuiston hankealueen raja merkitty sinisenä katkoviivana, voimaloiden paikat tähtenä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 8/2015.

8. Kohdeluettelo

Kohde	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm.	rauh. lk	status
1 Kiukaanneva	11	Kivirakenteet/röykkiöt	esihistoriallinen	2	2	MJ
2 Varekangas	13	Kivirakenteet/röykkiöt	esihistoriallinen	3	2	MJ
3 Lapinpäänkalliot	15	Työ- ja valmistuspaikat/tervahaudat	uusi aika	1	2	U
4 Lahdennevan kato	17	Työ- ja valmistuspaikat/tervahaudat /rakennusten perustukset	uusi aika	4	2	U
5 Perämaanpirtti	20	Työ- ja valmistuspaikat/tervahaudat /rakennusten perustukset	uusi aika	3	2	U
6 Lapinpäänkalliot 2	23	Kivirakenteet	ajoittamaton	3	2	U
7 Lapinpäänkalliot 3	24	Kivirakenteet/viisarikivet	uusi aika	1	-	KP
8 Pitkäräme	26	Kivirakenteet/rajamerkit	uusi aika	1	-	KP
9 Kiuasneva	27	Kivirakenteet/rajamerkit	uusi aika	>4	-	M
10 Lapinpäänkalliot 4	29	Kivirakenteet/kivilatomus	uusi aika	2	-	KP

Taulukko. Status: U uusi muinaisjäännöskohde/löytöpaikka, MJ tunnettu muinaisjäännöskohde, KP muu kulttuuriperintökohde, M muu inventointihavainto.

9. Kohdetiedot

Esihistorialliset muinaisjäännökset

1. Kiukaanneva

Mj-rekisteri: 625010016
Laji: kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi: kivirakenteet
Tyypin tarkenne: röykkiöt
Ajoitus yleinen: kivikautinen
Ajoitustarkenne: -
Lukumäärä: 2
Rauhoitusluokkaehdotus: 2

Paikkatiedot:
Karttalehti Q4242R
 vanha yleislehtijako, 243204

Koordinaatit:
röykkiö 1 P 7138164, I 369196
röykkiö 2 P 7138191 I 369179
 z 32,5-35 m mpy

Koordinaattiselite: gps-mittaus, eteläisempi peruskartalle merkitty röykkiö
Inventointimenetelmät: pintahavainnointi

Aiemmat tutkimukset: 1994 Jari Okkonen tarkastus
 1997 Mika Sarkkinen

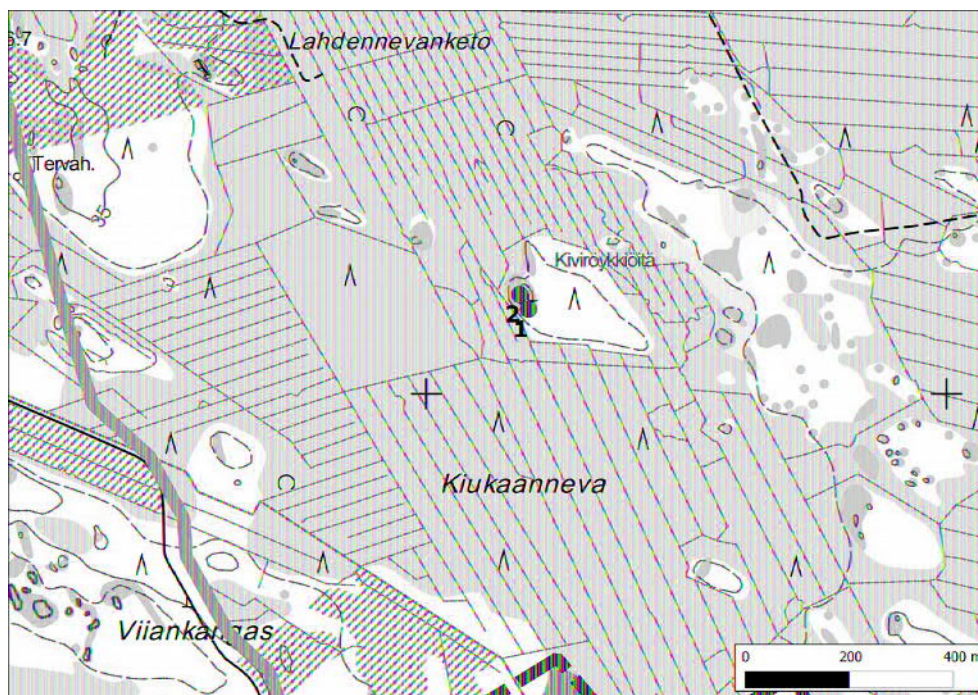
Maastotiedot: Noin 1 km Majavajärvestä pohjoiseen, vajaa 100 m pitkän kallioalueen eteläosassa. Kallion rinne laskee suhteellisen jyrkästi itä- ja pohjoispuolelle Kiukaannevan suolle. Kallion laella kasvaa harvaa nuorta männikköä. Kallion pinta on enimmäkseen kasvillisuuden peitossa, paikoin on paljasta kalliota. Paikalla ovat kaksi rökkiötä erottuvat maastossa hyvin.

Kuvaus: muinaisjäännösrekisterin kuvaus: kohde sijaitsee Tähjänjoen länsipuolella, Merijärven ja Pyhäjoen rajalla olevasta Majavajärvestä noin 1 km pohjoiseen. Paikalla on kaksi suohon laskevan kallion laella olevaa rökkiötä. Pyöreän rökkiön halkaisija on noin 5 m ja neliömäisen läpimitta on 5–6 m. Molempien korkeus on 50–100 cm. Toisen päällä on pystykivi.

2015: Kohde ennallaan. Rökkiöiden korkeus on n. 50 cm.

Vaikutusten arviointi:

Kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta 370 lounaaseen. Ei vaikutusta.

Kiukaanneva, rökkiöiden 1-2 sijainti.

Pohjoisempi rökkiö no. 1, kuva itään.

Eteläisempi rökkiö no. 2, kuva pohjoiseen.

2 Varekangas

Mj-rekisteri:	625010001
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	rökkiöt
Ajoitus yleinen:	esihistoriallinen
Ajoitustarkenne:	varhaismetallikautinen
Lukumäärä:	3
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243205
Koordinaatit:	P 7141152, I 366724 z 30 – 34
Koordinaattiselite:	gps-mittaus, idempi peruskartalle merkitty rökkiö
Kohteen rajaus:	rekisteriportaalin mukaan
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	1975 Paula Purhonen tarkastus 1997 Mika Sarkkinen inventointi

Maastotiedot:

Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 11,5 km etelään ja kuivatusta Viirretjärvestä noin kilometri kaakkoon laajan kallioalueen etelälaidassa jyrkanteen yläpuolella. Kallion pinta on enimmäkseen kasvillisuuden peitossa, paikoin on paljasta kalliota, nuorta männikköä.

Kuvaus:

muinaisjäänösrekisterin kuvaus: Rökkiöalue sijaitsee Pyhäjoesta 4,5 km länteen, kuivatusta Viirretjärvestä vajaa kilometri kaakkoon. Varekankaan laen eteläreunan kalliolla on kolme kivistä kasattua rökkiötä, joiden halkaisijat ovat 7, 4 ja 6 m ja korkeudet 20–50 cm. Keskellä oleva rakenne on keskuskuopallinen, läntisin matala latomus ja itäisin osin hajotettu. Kohde kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin muinaisjäänöksiin (Maiman muisti 2001).

Inventointi 2015: Paikalla on kaksi selkeää kiviroykkiötä sekä kiveys, todennäköisesti harjoitettu pienempi ryykkiö.

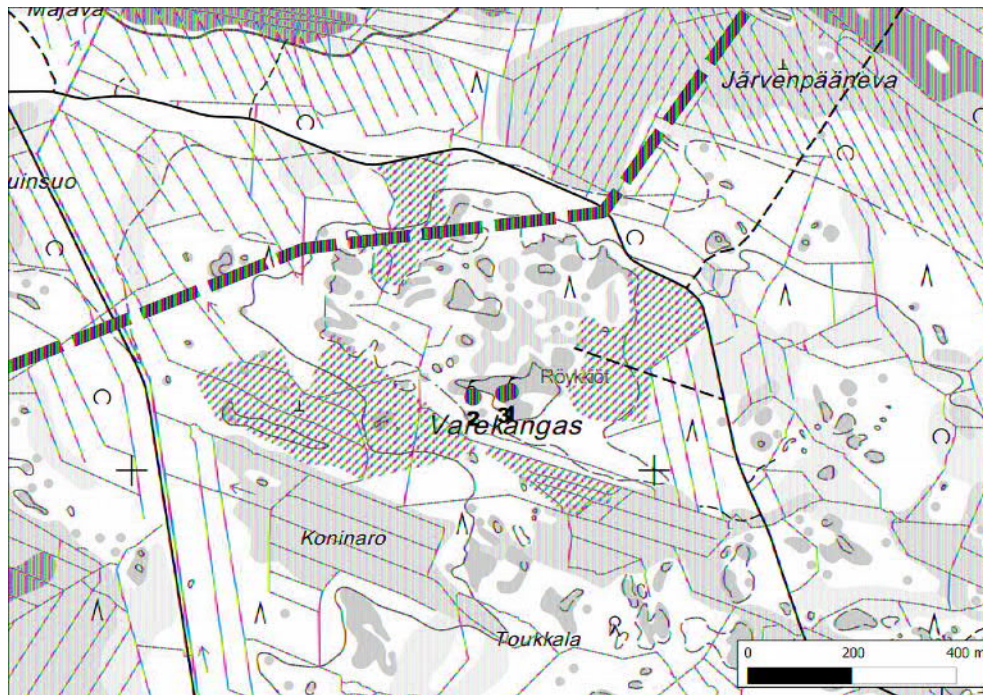
1 Suurin ryykkiö on kehäryyksiö, halkaisija 9 m ja korkeus 0,6 m. Se on koottu 10 – 50 cm:n kokoisista kivistä, keskuskuopan halkaisija on noin 2 m. Kivet ovat jäkälän peittämiä, ryykkiön päällä kasvaa muutama nuori mänty.

3 Ryykkiöstä 14 m lounaaseen on kiveys, mitat n 3 x 4 m, korkeus 0,3 m, ilmeisesti jäännös hajotetusta ryykkiöstä.

2 Kehäryyksiöstä 70 m lounaaseen on kupera matala ryykkiö, halkaisija n. 6 m ja korkeus 0,3-0,4 m. Se on sammalten ja jäkälän peittämä.

Vaikutusten arviointi:

Kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta 280 m länsiluoteeseen. Ei vaikutusta.

Väre kangas, ryykkiöiden (rakenteet n:ot 1-2) ja latomuksen sijainti (rakenne no. 3).

Ryykkiö 1 lounaaseen.

Röykkiö 2 lounaaseen.

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

3. Lapinpäänkalliot

Mj-rekisteri:

<i>Laji:</i>	-
<i>Mj-tyyppi:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	työ- ja valmistuspaikat
<i>Ajoitus yleinen:</i>	tervahaudat
<i>Ajoitustarkenne:</i>	historiallinen
<i>Lukumäärä:</i>	uusi aika
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	1
	2

Paikkatiedot:

Karttalehti Q4242L
vanha yleislehtijako, 243205

Koordinaatit: P 7139731, I 364799
z 32

Koordinaattiselite: gps-mittaus, pistemäinen
Inventointimenetelmät: pintahavainnointi

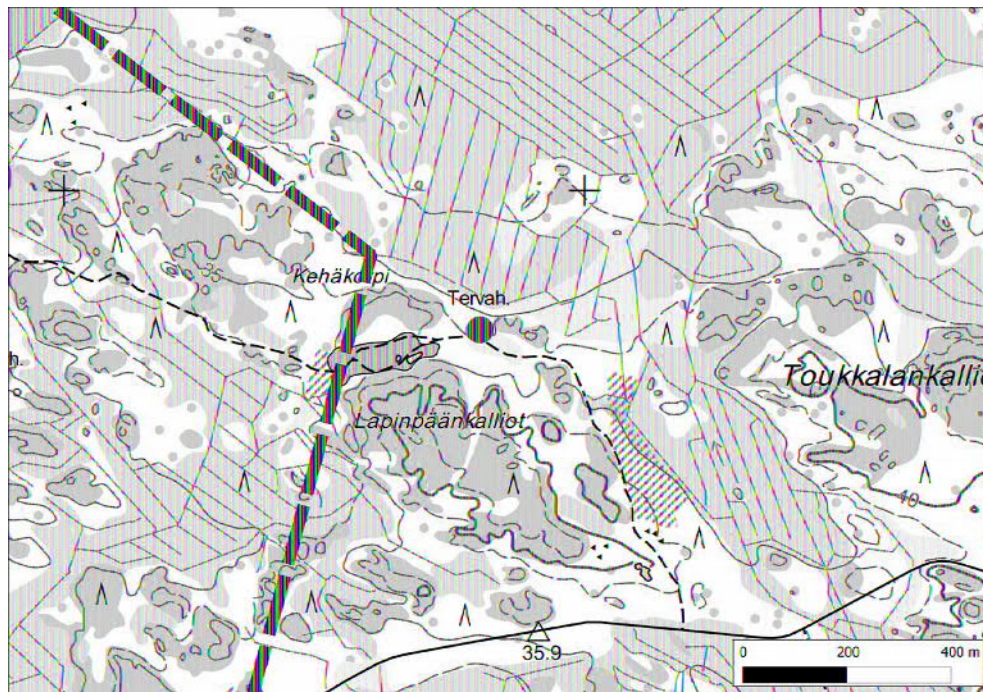
Aiemmat tutkimukset: -

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 13,3 km etelälounaaseen loivasti pohjoiseen vietävällä hiekkatasanteella kahden kallioalueen välissä. Ympäristö on muokattu, taimikkoa.

Kuvaus: tuplahauta, halkaisija ulompi valli mukaan lukien 19 m, kuopan halkaisija 8 m ja syvyys 1,1 m. Halsi suuntautuu pohjoiseen, pituus n. 5 m, se on sortunut. Haudan päällä kasvaa eri-ikäisiä lehtipuita ja kuusia.

Vaikutusten arviointi:

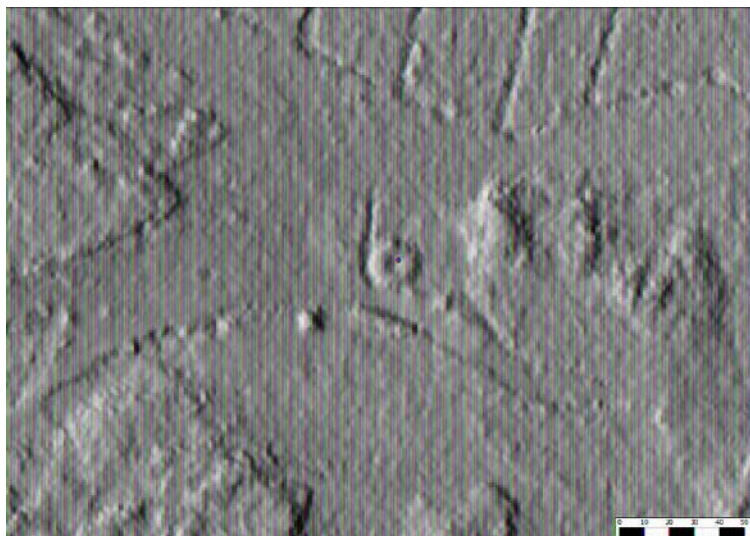
Ei vaikutusta, kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta 180 m lounaaseen.

Lapinpäänkalliot, tervahaudan sijainti. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1: 20 000.

Tervahaudan valli etelään.

Tervahauta Lidar-inovalovarjoasteesta kuvan keskellä. Maanmittauslaitoksen Lidar-pistepilviaineisto 05/2015.

4 Lahdennevan kanto

Mj-rekisteri:

<i>Laji:</i>	-
<i>Mj-tyyppi:</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	työ- ja valmistuspaikat
<i>Ajoitus yleinen:</i>	tervahaudat
<i>Ajoitustarkenne:</i>	historiallinen
<i>Lukumäärä:</i>	uusi aika
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	4
	2

Paikkatiedot:

Karttalehti TM35-lehtijako, Q4242R
vanha yleislehtijako, 243204

Koordinaatit:

rakenne 1 tervahauta 1	P 7138420	I 368215
rakenne 2 tervahauta 2	P 7138419	I 368229
rakenne 3 tervahauta 3	P 7138432	I 368222
rakenne 4 tallin perustus	P 7138411	I 368221
<i>Koordinaattiselite:</i>	gps-mittaus, peruskartalle merkitty tervahauta 1	

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi, kairaus

Aiemmat tutkimukset:

-

Maastotiedot: Yppärinnevan ja Lahdennevan kankaan välissä matalan kankaan länsireunalla, itä- ja koillispuolella on pienialaisia kallioita. Pohjoispuolella on entinen avohakkuualue, joka on metsäaurattu ja kasvaa taimitähtiä. Lähiympäristön puusto on kuusta, tervahautojen kohdalla kasvaa joitakin järeitä yli 50 cm rungon läpimitaltaan olevia kuusia. Pintakasvillisuus on tervahautojen päällä mm. saniaista ja apilaa, ympäröivillä alueilla on tuorehkoa metsää.

Kuvaus: Paikalla on 3 tervahautaa ja tallin perustukseksi tulkittu rakennuksen pohja:

Rakenne 1 tervahauta 1: hauta on merkitty peruskartalle. Läpimitta valli mukaan lukien n. 15 m, halssi suuntautuu ensin etelään ja kääntyy sitten lounaaseen, se on yli 10 m pitkä. Pohjaa kiertää ilma-aukot. Päällä kasvaa kuusia, joista suurimmat ovat rungon läpimitaltaan yli 50 cm.

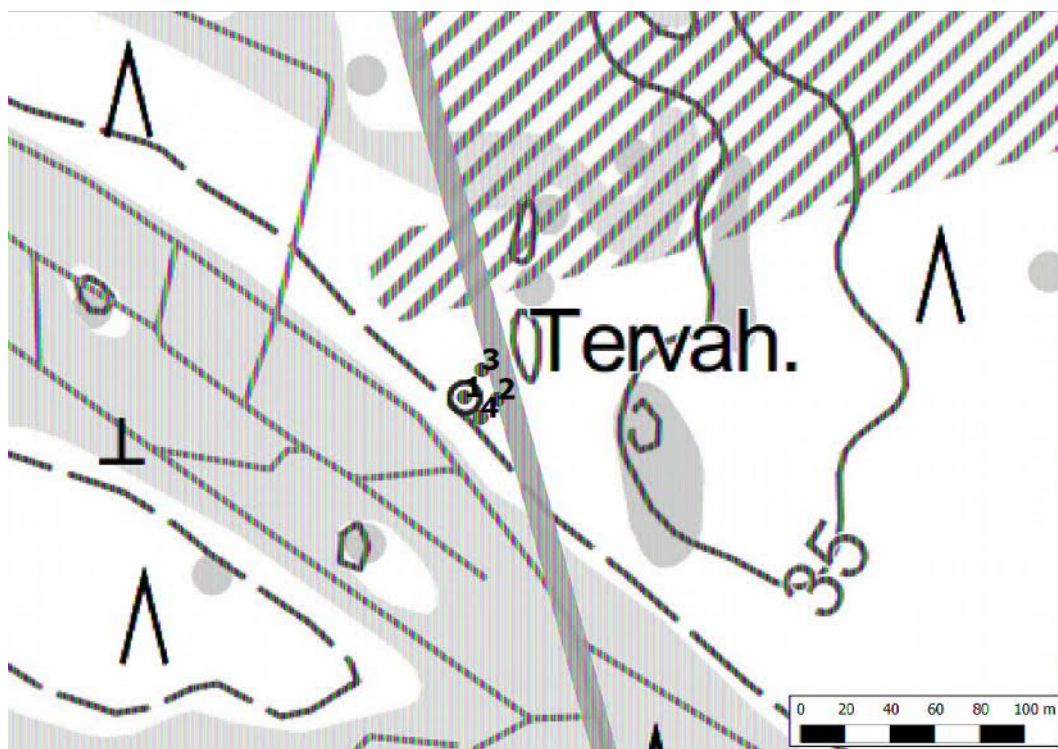
Rakenne 2 tervahauta 2: sijaitsee tervahaudan itäpuolella, pienen kohouman päällä. Läpimitta valli mukaan lukien n. 6 m, halssi luoteeseen. Päällä kasvaa kuusia, joista suurimmat ovat rungon läpimitaltaan n. 50 cm.

Rakenne 3 tervahauta 3: pohjoisin tervahautoista. Läpimitta n. 10 m valli mukaan lukien, halssi etelään.

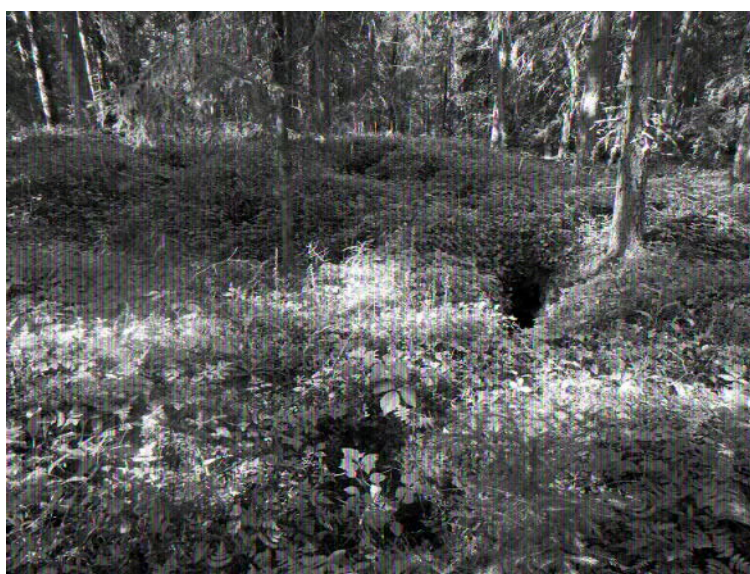

Rakenne 4 rakennuksen perustus: pohja-alaltaan suorakaiteen muotoinen, luodekaakkosuuntainen ja kooltaan 13 x 5 m seinävallin reunoista mitattuna. Vallin korkeus on n. 50-70 cm ja leveys enimmillään yli metri, se koostuu ehkä melkein kokonaan maasta, maa-aines ei käiratessa vaikuttanut tiiviiltä. Koillisesta kaakkoon valli on epäselvä, minne maanpinta nousee ja ilmeisestikin rakennuksessa on käytetty hyväksi luontaisia maanpinnan muotoja. Ovi on ollut luoteispäässä, missä valli puuttuu.

Vaikutusten arviointi: Lähin tuulivoimala on suunnitteilla n. 250 metrin etäisyydelle pohjoisluoteeseen ja voimalinjan VE 1 kulkee kohteen yli. Voimalinjan rakentamisella olisi ehkä suoraa vaikutusta kohteeseen. Vaikutuksia voi pyrkiä lieventämään tai poistamaan kokonaan.

Lahdennenvaketo, 1-3 tervahautoja, 4 rakennuksen perustus/talli? Voimalinjan Ve 1 punaisena viivana.

Tervahaudan no. 1 pohjan ilmareikiä. Kuva lounaaseen.

Tallin perustukseksi tulkitun rakennuksen vällia luoteeseen.

Tervahauta no. 2. kaakkoon.

5. Perämaanpirtti

Mj-rekisteri:

Laji:	-
Mj-tyyppi:	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppin tarkenne:	työ- ja valmistuspaikat
Ajoitus yleinen:	tervahaudat/rakennusten perustukset
Ajoitustarkenne:	historiallinen
Lukumäärä:	uusi aika
Rauhoitusluokkaehdotus:	3
	2

Paikkatiedot:

Karttalehti	TM35-lehtijako, Q4242R vanha yleislehtijako, 243205
-------------	--

Koordinaatit:

rakenne 1 tervahauta no. 1	P 7140727	I 368718
rakenne 2 tervahauta no. 2	P 7140756	I 368558
rakenne 3 rakennuksen perustus/ talli ?	P 7140715	I 368734

Koordinaattiselite:

gps-mittaus, tervahauta no. 1

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi, kairaus

Aiemmat tutkimukset:

-

Maastotiedot: Pyhäjoesta n. 2,5 km länteen ja Pirttikosken kylästä n. 5 km lounaaseen, Perämaanpirtin kallioiden välissä kulkevan metsätien varrella. Alue on kapea, hieman ympäristöstään kohoava kuivempi kangas, missä kasvaa mänty- ja kuusimetsää. Maaperä on hiekkaa ja moreenia.

Kuvaus:

Paikalla on 2 tervahautaa ja rakennuksen perustus:

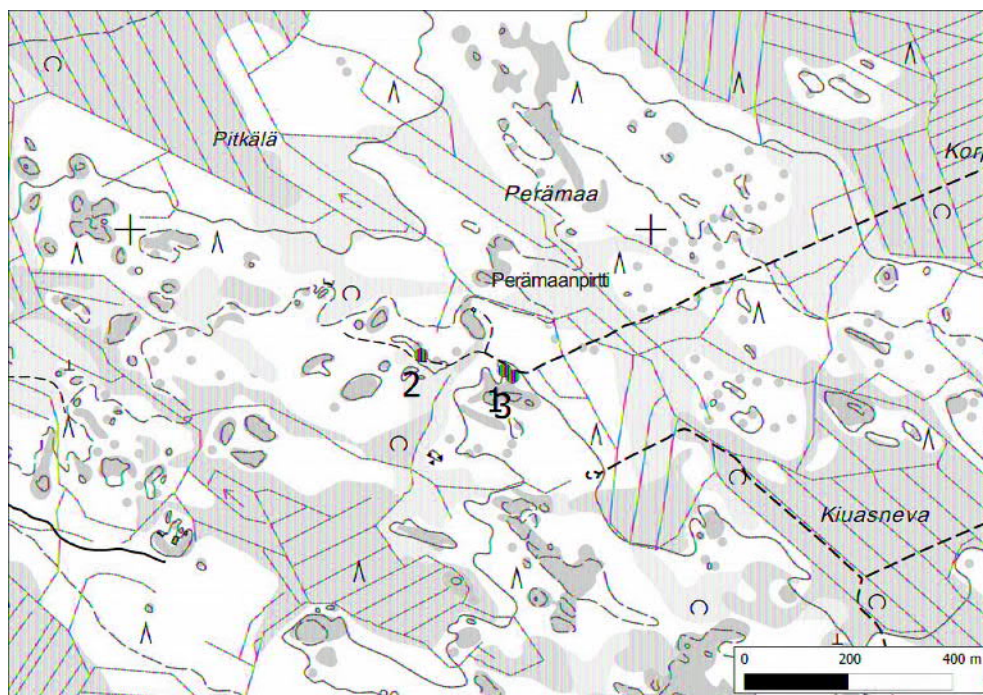
Rakenne 1 tervahauta 1: sijaitsee välittömästi metsätien reunalla, läpimitta n. 15 m vallin reunoista mitattuna, syvyys n. 1,5 m, vallin leveys 3-5 m ja korkeus enimmillään n. 1,5 m maanpinnasta, halssi kaakkoon, pituus n. 6 m.

Rakenne 2 tervahauta 2: sijaitsee tervahaudasta no. 1 n. 150 m länsiluoteeseen metsätien pohjoispuolella. välittömästi metsätien reunalla. Läpimitta n. 15 m vallin reunoista mitattuna, kuopan syvyys yli 1,5 m, vallin leveys 3-5 m, halssi pohjoiseen, pituus n. 10 m, päällä kasvaa lehti- ja havupuita.

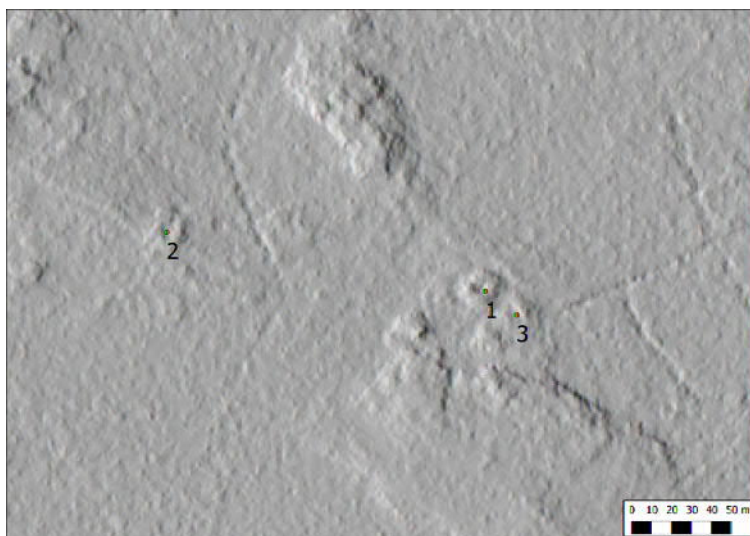
Rakenne 3 rakennuksen perustus/talli ?: tervahaudan no. 1 kaakkoispuolella. Pohja-alaltaan suorakaiteen muotoinen, luodekaakkosuuntainen ja kooltaan 12 x 5 m seinävallin reunoista mitattuna. Vallin korkeus on n. 50 cm ja leveys enimmillään n. 1,5, se koostuu ehkä melkein kokonaan maasta, maa-aines ei kairatessa vaikuttanut tiiviiltä. Rakennuksessa on käytetty hyväksi kalliokohoumaa koillis-kaakkoissivulla, missä rakenne vastaa kallioon, tällä sivulla valli puuttuu tai on epäselvä. Luoteispäässä vallissa on aukko, joka oli ilmeisesti oven kohta. Päällä kasvaa enimmillään yli 50 cm rungon läpimitaltaan olevia mäntyjä.

Vaikutusten arviointi:

Kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta ja tie/kaapelilinjauksesta 350 kaakkoon. Ei vaikutusta

Perämaanpirtti, tervahautojen (rakenteet 1-2) ja tallin perustaksi tulkitun rakenteen (no. 3) sijainti.

Rakenteet eivät erotu kovin hyvin Lidar-vinovalovarjosteessa. Maanmittauslaitoksen Lidar-pistepilviaineisto 05/2015.

Tervahauta no. 1 kaakkoon.

Tallin (?) perustus kaakkoon, seinävalli erottuu kuvassa selvästi oikealla.

Tervahaudan no. 2 kuoppa pohjoiseen.

6 Lapinpäänkalliot 2

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyypin tarkenne:	kivivalli
Ajoitus yleinen:	ajoittamaton
Lukumäärä:	3
Rauhoitusluokkaehdotus:	2

Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243205

Koordinaatit: P 7139731, I 364799

z 37 m mpy

Koordinaattiselite: gps-mittaus

Inventointimenetelmät: pintahavainnointi

Aiemmat tutkimukset: -

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 13,5 km etelälounaaseen ”rotkossa” kahden korkean kallioalueen välissä; kuivahko kangas, varttunutta kasvatusmetsikköä.

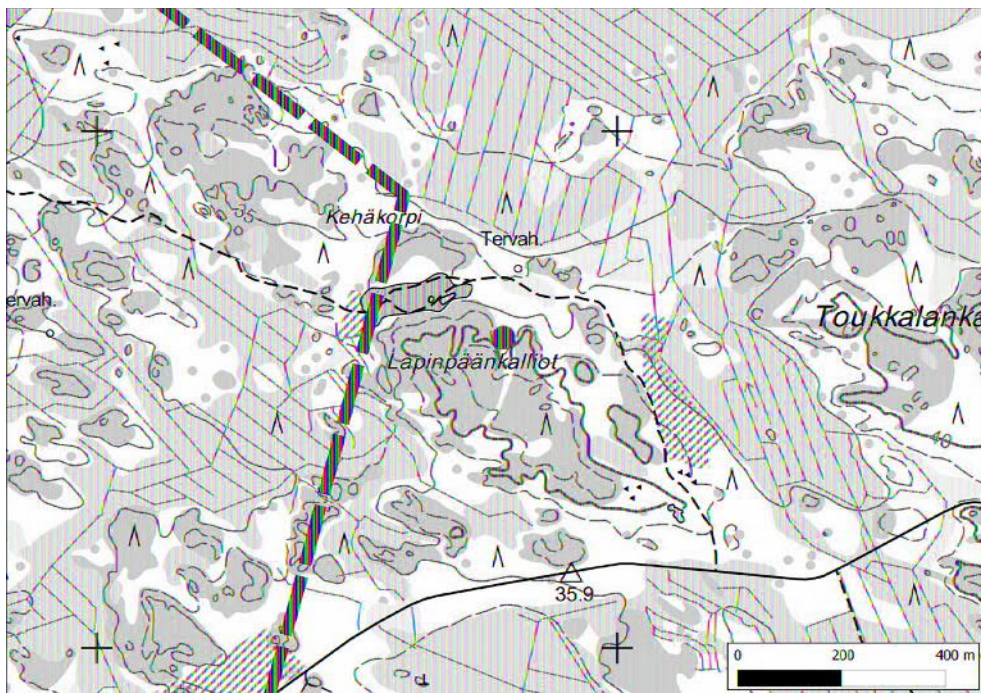
Kuvaus:

Loivasti pohjoiseen vietävässä syvänteessä kallioiden välissä on kolme hieman kaarevaa eteläpohjoissuuntaisia kivivallia, joiden pituus on 20 m – 25 m. Länsipuolinen valli on hieman alempana. Vallien leveys on 2 – 2,5 m ja korkeus 0,5 – 0,8 m. Rakenteet ovat sammalen ja jäkälän peitossa. Maaperä on kivinen, paikoitellen kallio on heti humuksen alla.

Kivivallien funktio on epäselvä, ympäristöä ei ole raivattu, siellä on runsaasti isoja kiviä. Vallien välissä ei ole ympäröivää maanpintaa syvempiä uria, paikoitellen on kalliota, joten kyse ei ole esim. laikutuksesta tai auruudesta. Havaintojen perusteella kivivallit on käsiin ladottu.

Vaikutusten arviointi:

Ei vaikutusta, kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta 280 m lounaaseen.

Lapinpäänkalliot 2, kivivallien sijainti.

Itäiset vallit pohjoiseen.

7 Lapinpäänkalliot 3

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kulttuuriperintökohde
Tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	viisarikivet
Ajoitus yleinen:	uusi aika
Ajoitustarkenne:	
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	-
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243205
Koordinaatit:	P 7139546, I 364763 z 42
Koordinaattiselite:	gps-mittaus, pistemäinen
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	-

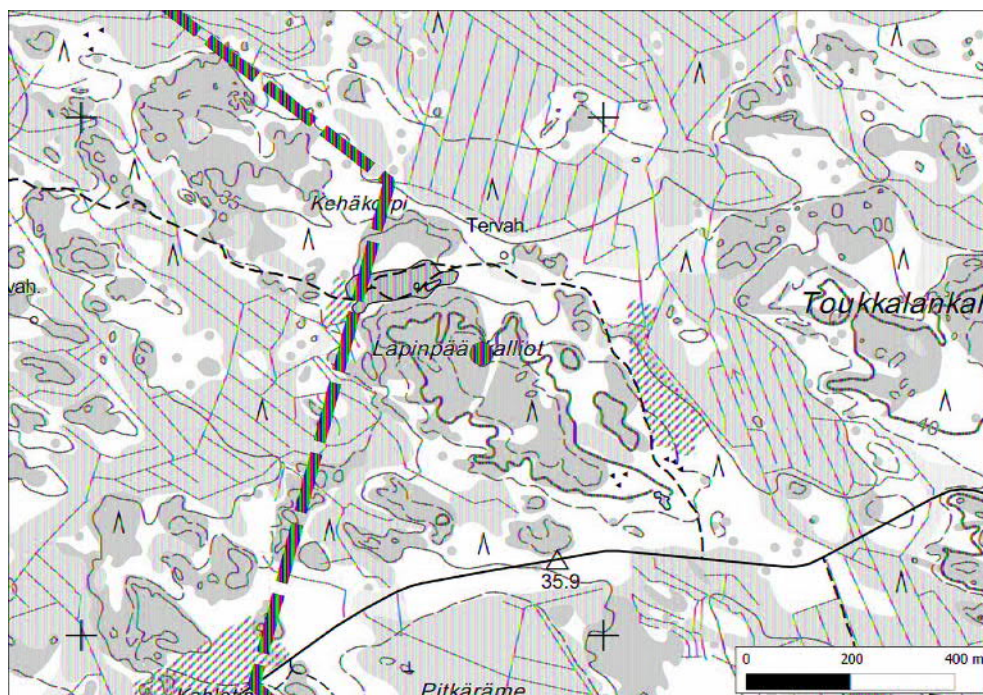
Maastotiedot: Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 13,6 km etelälounaaseen korkealla kalliolla. Kalliot ovat pääosin sammalen ja jäkälän peittämiä, jonkun verran kitumäntyjä.

Kuvaus:

Kallion korkeimmalla kohdalla on viisarikivet, 5 kiviä rivissä, niiden koko on 0,3 – 0,6 m.

Vaikutusten arvio:

Ei vaikutusta, kohde sijaitsee lähimmästä voimalapaikasta 330 m lounaaseen.

Lapinpäänkalliot 3, viisarikivien sijainti.

Viisarikivet pohjoisluoteeseen.

8 Pitkäräme

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kulttuuriperintökohde
Tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	rajamerkit
Ajoitus yleinen:	uusi aika
Ajoitustarkenne:	
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	-
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243205
Koordinaatit:	P 7139135, I 364872 z 36
Koordinaattiselite:	gps-mittaus, pistemäinen
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	-

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 13,9 km etelälounaaseen välittömästi metsätien eteläpuolella

Kuvaus:

Paikalla on käytössä oleva rajamerkki, jonka neliskulmainen jalusta on lohkokivistä ladottu, mitat 0,9 x 0,9 x 0,7 m. Pystykivi on korvattu uudemmalla betonimerkillä.

Vaikutusten arviointi:

Kohde on suojeltu käytössä olevana rajakivenä.

Pitkäräme, rajamerkin sijainti.

Rajamerkki kaakkoon.

9 Kiuasneva

Mj-rekisteri:	-
Laji:	muu inventointihavainto
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyypin tarkenne:	latomukset
Ajoitus yleinen:	resentti
Ajoitustarkenne:	-
Lukumäärä:	> 4
Rauhoitusluokkaehdotus:	-

Paikkatiedot:

Karttalehti	Q4242R
Koordinaatit:	vanha yleislehtijako, 243205
Inventointimenetelmät:	P 7140063 I 369022
Koordinaattiselite:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	gps-mittaus, pistemäinen
	-

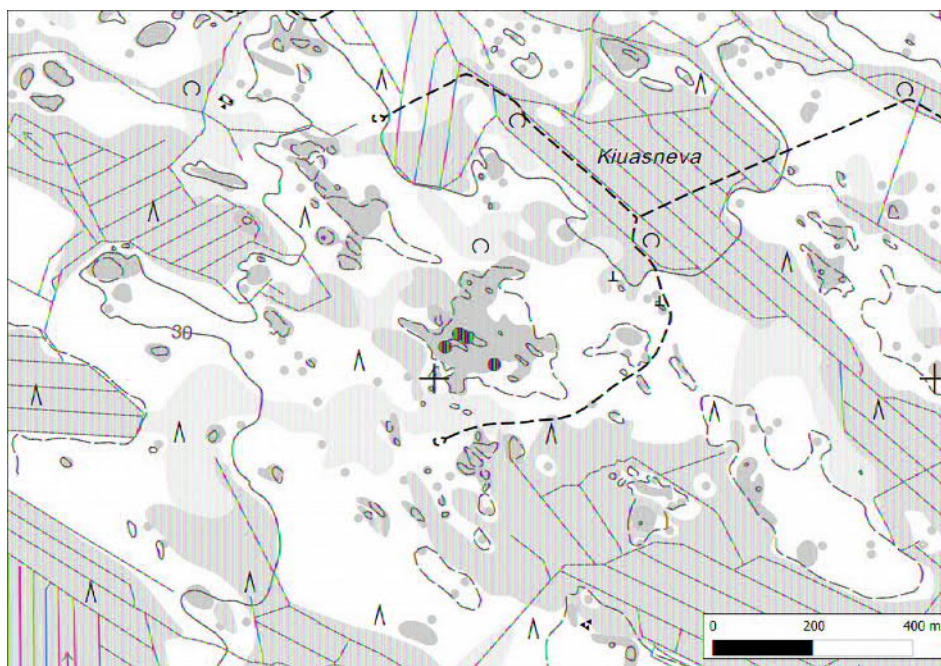
Maastotiedot: Kiuasnevan lounaispuolella laajalla matalalla kallioalueella.

Kuvaus: Avokallioilla useita pieniä kivilatomuksia, jotka ovat rajamerkintöjä ja ainakin yksi on nuotionpohja.

Vaikutusten arviointi: -

Alueen kallioita länteen. Etualalla yksi kallioilla olevista latomuksista.

Kiuasneva, latomusten sijainti.

Vanha nuotionpohja.

Pieni latomus.

10 Lapinpäänkalliot 4

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kulttuuriperintökohde
Tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	kivilatomukset
Ajoitus yleinen:	uusi aika
Ajoitustarkenne:	
Lukumäärä:	2
Rauhoitusluokkaehdotus:	-
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243205
Koordinaatit:	P 7139219, I 364686 z 40
Koordinaattiselite:	gps-mittaus, pistemäinen
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	-

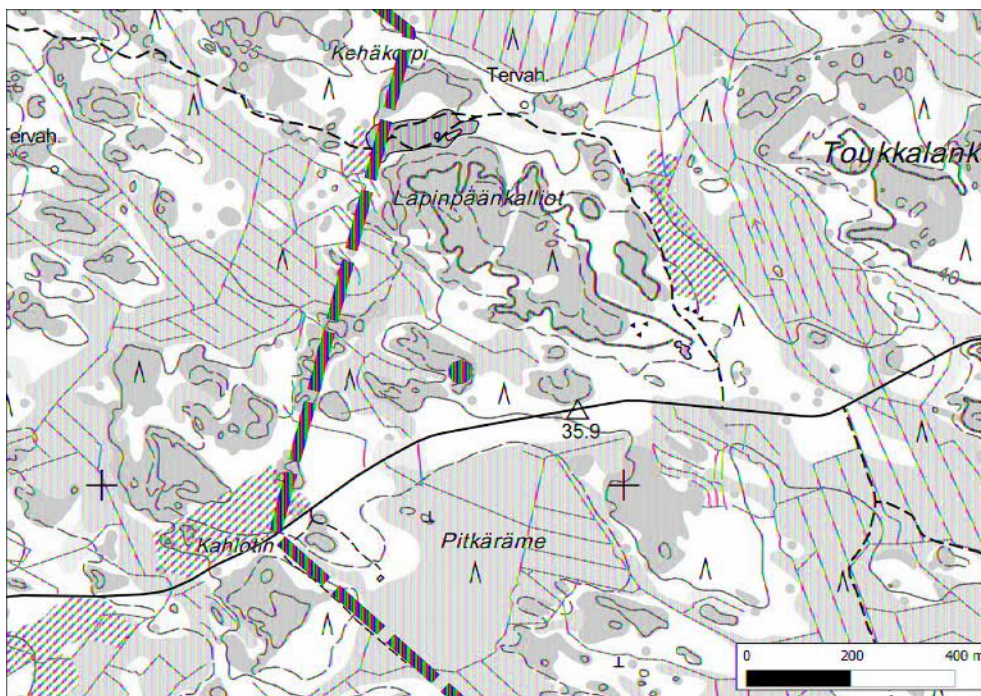
Maastotiedot: Kohde sijaitsee Pyhäjoen keskustasta 13,9 km etelälounaaseen korkealla kalliolla noin 3 m syvän rotkon molemmin puolin.

Kuvaus:

Rotkon reunoilla sen molemmin puolin on kasattu 4 kivistä koostuvaa pientä latomusta. Niiden funktio on tuntematon, latomukset lienevät melko nuoria.

Vaikutusten arviointi:

Ei vaikutusta.

Lapinpäänkalliot 4, latomusten sijainti.

Latomuksia pohjoiseen.

10. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen pitäjänkartasto Pyhäjoki, <http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?o=11>

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto, <http://www.vanhakartta.fi/>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali: <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Museovirasto, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit, Pyhäjoki: <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Schulz Hans-Peter, Pohjanmaa länsiosa, kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus 2012. <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Sito Oy, Karhunnevan kankaan arviointiohjelma. 2015.

Kirjallisuus:

Kotola Jukka, Pyhäjoen luonto. Vetten laijoilta. Pyhäjoen historiaa kivikaudelta 1990-luvulle. 1997.

Matinolli Eero, Huikari Olavi ja Huurre Matti, Suur-Pyhäjoen historia. 1969.

Vetten laijoilta. Pyhäjoen historiaa kivikaudelta 1990-luvulle. 1997.

Virrankoski Pentti, Uskonpuhdistuksesta isoon vihaan. Suur-Kalajoen historia 1. 1956.

11. Maastokuvaukset ja valokuvat

Inventoidut alueet violetina. Valokuvauspaikat 1-32 kolmiona. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 8/2015.

1 Voimalapaikan vaikutusalueutta luoteeseen.

2 Voimalapaikka lounaaseen

3 Voimalapaikka itään.

4 Voimalapaikan pohjoispuolista vaikutusaluetta etelään.

5 Perusparannettava tie hankealueen pohjoispuolella. Kuva länteen.

6 Voimalapaikka itään.

7 Uusi metsätie hankealueen länsiosassa. Kuva etelään.

8 Voimalapaikkojen vaikutusalueita Toukkalankallioilla. Kuva lounaaseen.

9 Voimalapaikka Lapinpäänkallioiden eteläosassa. Kuva kaakkoon.

10 Voimalapaikka rämeen reunalla. Kuva pohjoiseen.

11 Lapinpäänkallioiden lakea. Kuva pohjoiseen.

12 Voimalapaikka matalalla kalliolla, puusto nuorta mäntykasvatusmetsää. Kuva itään.

13 Vaikutusaluetta voimalapaikan länsipuolella. Kuva itään

14 Voimalapaikka Yppärinnevan länsireunalla. Kuva itään.

15 Voimalapaikka matalilla kallioilla Yppärinnevan pohjoispuolella. Kuva luoteeseen.

16 Voimalapaikka Karhunnevan kankaan länsipuolella. Kuva itään.

17 Perusparannettava tielinja hankealueen keskiosassa. Kuva itään.

18 Tielinjaa voimalapaikalle Perämaanpirtin länsipuolella. Soistunutta maastoa, maaperä kivikkoista. Alueella on nuoria tiheitä talousmetsiä. Kuva luoteeseen.

19 Kallioalueita voimalapaikan kaakkoispuolella Kiuasnevan länsipuolella. Kuva kaakkoon.

20 Perämaan kallioalueita. Laajat alueet on avohakattu, muokattu ja kasvavat tiheitä pusikoita. Maasto on kivikkoista ja vaikeakulkuista. Kuva pohjoiseen voimalapaikkaa kohti.

21 Metsäpaloaluetta Kiuasnevan ja voimalapaikan pohjoispuolella.

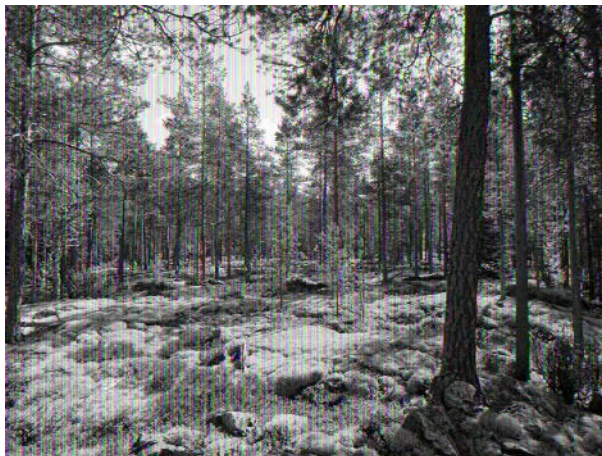
22 Rämestä tasaista maastoa voimalapaikan itäpuolella tielinjauksen vaikutusalueella Perämaan pohjoispuolella. Laajat alueet ovat nuoria talousmetsiä, maaperä muokattua ja maaperä kivikkoista. Kuva pohjoiseen.

23 Tielinjausta nykyisen metsätien kohdalla Kiuasnevan eteläpuolella. Kuva etelään kohti voimalapaikan vaikutusalueita.

24 Voimalapaikka soistuneen alueen keskellä pienellä metsäsaarekkeella.

25 Leppäkivenrämeen ympärillä esiintyy matalia kallioselänteitä. Kuva etelään.

26 Kalliokohoumia Kiukaanperkkiön eteläpuolelle. Kuva etelään.

27 Voimalapaikka Leppäkivenrämeen eteläpuolella. Ympäröivät alueet on muokattu, ojitettu ja pusikoituneita, alue on vaikeakulkuista.

28 Tielinjan ja voimalapaikan vaikutusalueetta pohjoiseen Lahdennevan eteläpuolella.

29 Voimalapaikka Lahdennevan länsipuolella. Koko kangas on muokattu. Alueella esiintyy myös hiekaista maaperää. Kuva itään.

30 Karhunnevan kankaan kallioalueet on laajalti avohakattu ja maaperä muokattu. Kuva länteen voimalapaikalle.

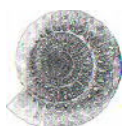
31 Pienipiirteisiä kallioita voimalinjan voimalapaikan vaikutusalueella Lahdennevan kankaan länsipuolella. Kuva luoteeseen.

Kalajoki, Merijärvi, Pyhäjoki 2015

Karhunnevan kankaan tuulipuiston
sähkönsiirtoreittien
arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz 23.9.2015

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologista inventointia Pohjois-Pohjanmaalla Kalajoella, Merijärvellä ja Pyhäjoella Karhunnevan kankaan tuulipuistohankkeen sähkönsiirtoreiteillä. Työn tilaaja on Sito Oy. Hankeomistaja on Wpd Finland Oy. Maastotyöt tehtiin 15.7.-14.8.2015 yhteensä 2,5 kenttätyöpäivän aikana. Inventoinnin kohteena oli tuulipuistosta Jylkän uudelle sähköasemalle kaksi vaihtoehtoista linjausta, joiden pituus on yhteensä n. 14 km. Maastotyön suorittivat FM Jaana Itäpalo ja MA/FM Hans-Peter Schulz.

Ennen inventointia tunnettiin linjauksista n. 220-320 metrin etäisyydeltä kolme muinaisjäännöskohdetta, jotka ovat esihistorialliset rökkiökohteet Jylynkalliot NE (mj-tunnus 208010036), Jäneskangas (1000026930) ja Korkiakangas SE (625010017). VE 1 linjauksen läheisyydessä on peruskartalla tervahautamerkintä.

Inventoinnissa kartoitettiin 1 uusi muinaisjäännöskohde, Lahdennevan kato, missä on 3 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli (?).

Sähkönsiirron VE 1 kulkee Lahdennevan katedon tervahautakohteen yli ja mahdollisesti linjan toteuttamisella olisi vaikutusta kohteeseen.

Sisällysluettelo

	s.
1. Perustiedot.....	3
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	3
Esiselvitys.....	4
Tutkimushistoria.....	4
Maastoinventointimenetelmä.....	5
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö.....	7
5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö.....	8
6. Tulokset.....	10
7. Yleiskartta.....	11
8. Kohdeluettelo.....	11
9. Kohdetiedot.....	12
10. Maastokuvaukset ja valokuvat.....	22
11. Aineistoluettelo.....	26

1. Perustiedot

Inventointialue: Karhunnevan kankaan tuulipuistohankkeen sähkönsiirtoreitit VE 1 ja VE 2

Tilaaja: Sito Oy

Hankeomistaja: Wpd Finland Oy

Inventoinnin laji: Osainventointi

Kenttätyöaika: 15.7. - 14.8.2015 yhteensä 2,5 kenttätyöpäivää

Karttanumerot: TM35-lehtijako, Q4242R, Q4241R, Q4242 L, Q4241 L
vanha yleislehtijako, 243204

Korkeus: n. 30-45 m mpy

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Kopio raportista: Museoviraston arkisto (digitaalinen ja paperikopio), Pohjois-Pohjanmaan Museo (digitaalinen kopio)

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt: -

Aiemmat tutkimukset:

1993 Mika Sarkkinen, Korkiakangas SE, inventointi

1996 Jari Okkonen, Jylynkalliot NE, tarkastus

1997 Mika Sarkkinen, Korkiakangas SE, inventointi

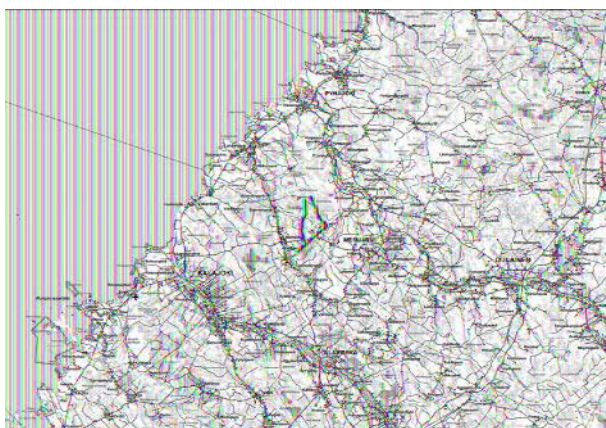
2015 Timo Jussila ja Teemu Tiainen, Jäneskangas, inventointi

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Pohjois-Pohjanmaalle Pyhäjoelle on suunnitteilla Karhunnevan kankaan tuulipuisto. Tuulipuistosta Kalajoen Jylkän uudelle sähköasemalle on esitetty kaksi vaihtoehtoista sähkönsiirron reittiä. Ne kulkevat Pyhäjoen ja Yppärinjoen välissä Merijärvellä, Kalajoella ja Pyhäjoella n. 13-20 km Pyhäjoen keskustasta etelään.

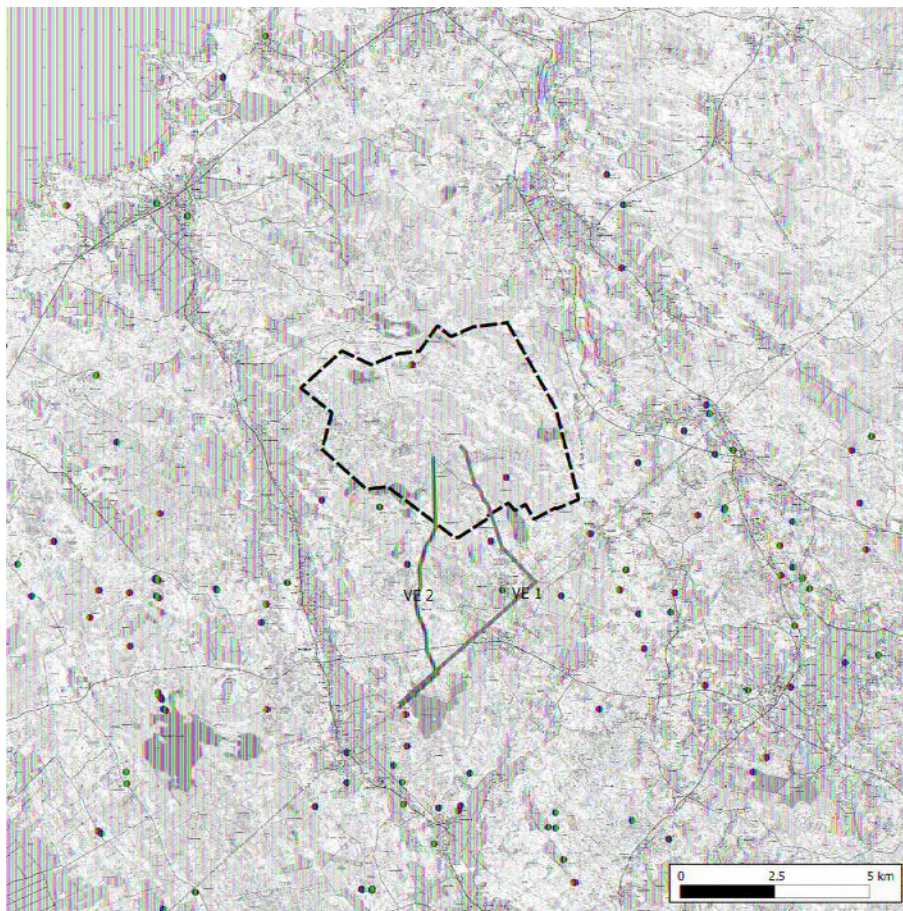
Ennen inventointia tunnettiin linjauksista n. 220-320 metrin etäisyydeltä kolme muinaisjäänkökohdetta, jotka ovat esihistorialliset röykkiökohteet Jylynkalliot NE (mj-tunnus 208010036), Jäneskangas (1000026930) ja Korkiakangas SE (625010017). Lähimmät muut muinaisjäänökset ja löytöpaikat sijaitsevat n. 0,4-1,4 kilometrin etäisyydellä linjauksista.¹

Samassa yhteydessä sähkönsiirron inventoinnin kanssa inventoitiin Karhunnevan kankaan tuulipuisto. Tuulipuiston inventoinnin tulokset esitellään erillisessä raportissa.

Sähkönsiirtolinjausten sijainti. Maanmittauslaitoksen karttarasteri 1:250 000 / 8/2015.

¹ Tunnettujen muinaisjäänkösten lähtötiedot Museoviraston ylläpitämän muinaisjäänkörekisterin ja aiempien tutkimusraporttien tietojen mukaan: Muinaisjäänkörekisteri ja Kulttuuriympäristön tutkimusraportit, arkeologia, Kalajoki, Merijärvi ja Pyhäjoki, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx> ja Mikroliitti Oy, Kalajoen Juurakon tuulipuiston maakaapelilinjojen ja sähköaseman muinaisjäänkösinventointi 2015, <http://mikroliitti.pp.fi/1-julkisetraportit/index.htm>

Sähkösiirron kaksi vaihtoehtoista reittiä tuulipuistosta Jylkän uudelle sähköasemalla. Lähialueen tunnetut muinaisjäännöskohteet punaisena pisteinä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 8/2015.

Esiselvitys

Muinaisjäännösten paikallistaminen ja arviointi perustuu alueella ja lähiseudulla aikaisemmin tehtyjen arkeologisten selvitysten tuloksiin. Näiden tietojen lisäksi esiselvityksessä käytetään erilaisia aineistoja, joiden avulla erotetaan muinaisjäännösten sijainnin kannalta relevantit alueet. Esihistoriallisten kohteiden osalta kaukokartoituksessa keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineiston pistepilviaineisto. Laserkeilausmenetelmän pistepilviaineisto tuottaa hyvin tarkkaa tietoa kohteensa pinnanmuodoista, ja sen avulla voidaan paikantaa lähinnä erilaisia kuoppakohteita, kuten asumuspainanteita, tervahautoja ja hiilimiiluja tai isoja vallirakenteita. Historiallisen ajan kohteita etsitään topografian, kirjallisuustietojen, perimätiedon, paikannimistön ja internetistä löytyvän historiallisen karttamateriaalin avulla, kuten pitäjänkarttojen, rajakarttojen, tie- ja liikennekarttojen, sotilaskarttojen tai myös alueesta laadittujen vanhimpien peruskarttojen avulla.

Tutkimushistoria

Pyhäjoen muinaisjäännökset on inventoitu vuonna 1997 (Mika Sarkkinen, Pohjois-Pohjanmaan liitto). Inventointi painottui entuudestaan tunnetuille kohteille ja esineiden löytöpaikoille. Vuoden 1993 Ventusneva-Pyhäkoski voimalinjan inventointi kohdistui pieneltä osin nyt kohteena olevalle linjaukselle (Mika Sarkkinen, Museovirasto). Kalajoella on tehty kuntainventointi vuonna 2003 (Taisto Karjalainen, Museovirasto). Merijärven muinaisjäännökset on inventoitu vuonna 1991 (Markku Mäki vuoti, Pohjois-Pohjanmaan museo). Vuonna 2012 on lähialueilla inventoitu muinaisjäännöksiä ja muita kulttuuriperintökohteita valtion talousmetsissä (Hans-Peter Schulz, Metsähallitus). Kuluvan vuoden keväällä on inventoitu Kalajoen Juurakon tuulivoimapuiston maakaapelireittivaihtoehdot ja suunniteltu sähköaseman paikka (Teemu Tiainen ja Timo Jussila, Mik-

roliitti Oy). Ko. Inventointi kohdistui Jylkässä pieneltä osin myös tämän selvityksen kohteena oleville alueille. Mutkalammin tuulivoimapuistohankkeen voimansiirtolinjaukset Kotonevan ja Jylkän välillä inventoitiin myös keväällä 2015, jolloin tarkastettiin alueita kauempana Jylkän uuden sähköaseman eteläpuolella (Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz, Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu).

Maastoinventointimenetelmä

Maastossa tarkastetaan sähkösiirron linjaukset n. 50-200 metrin säteellä maastosta riippuen. Lisäksi tarkastetaan muutamalla kohdalla kauempana linjauksesta olevia potentiaalisia kallioita. Aivan tasaisia rämeitä ja umpimetsiä ei pääsääntöisesti tarkasteta. Linjauksen eteläpäättä Jylkässä on tarkastettu keväällä 2015 Juurakon tuulipuistohankkeen maakaapelilinjojen ja sähköaseman inventoinnissa ja ne alueet jätettiin tämän inventoinnin ulkopuolelle.

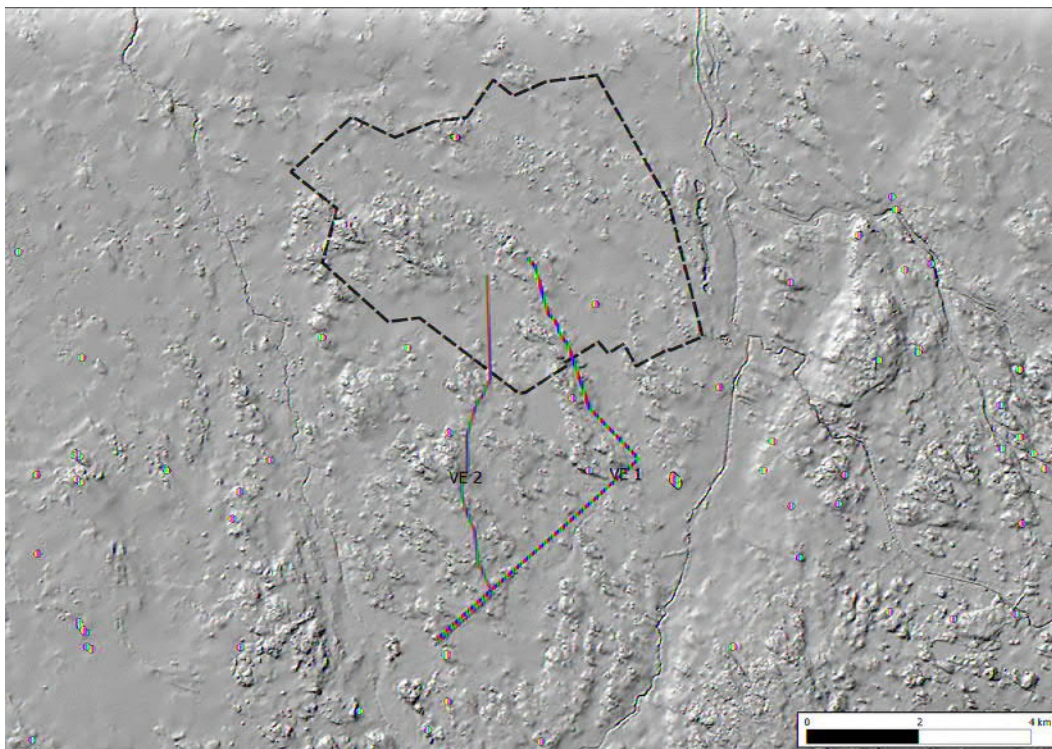
Inventointi perustuu pääosin silmänvaraisiin pintahavaintoihin. Maaperää tarkastetaan pääosin ojen leikkauksesta. Erilaisia kuoppia, kumpuja tai muita rakenteita kairataan funktion ja iän selvittämiseksi (resentti < > muinaisjäännös). Erityistä huomiota kiinnitetään tunnettujen muinaisjäännöskohteiden ympäristöihin ja vastaavanlaisiin ympäristöihin. Muinaisjäännösten sijainnin kannalta hyviä hieman laajempi hiekka-alueilta havaittiin Lahdennevan länsipuolella, missä tehtiin koekuppia ja käytiin metsäauratut alueet ja avonaiset maanpinnat pintahavainnoimalla läpi. Kohteet ja suunniteltuja rakentamisen alueita kuvataan ja niistä kirjataan maasto- ja maisemaselvityksiä. Työssä käytetään EGNOS- / GLONASS yhteensopivaa paikanninta Garmin GPSmap 64, QGis 2.10. -ohjelmaa paikkatietohallintaan ja GrassGis 7.0 -ohjelmaa Lidar pistepilviaineiston käsittelyssä ja terrain analyysissa.

3. Maisema, topografia ja geologia

Linjaukset sijaitsevat Pyhäjoen ja Yppärintöjen laaksojen välissä. Maasto vaihtelee tasaisista peltoalueista ja rämeistä loivasti kumpuilevaan kallioiseen mäkimämaastoon, suurelta osin linjaukset kulkevat kallioisessa metsämaastossa. Alueet ovat miltei kokonaan metsätalouskäytössä ja metsät eri kasvuvaiheissa olevia istutettuja metsiä. Rämeet on ojitettu. Itäinen VE 1 kulkee n. 4,8 km ja läntinen VE 2 n. 1,3 km olemassa olevan linjan vieressä, jonka johtokäytävä on enimmillään n. 100 m leveä. Viitaperällä ja Saukonperällä linjaukset ylittävät peltoja ja eteläpäässä Marjanevan turvetuotantoalueen. VE 2 kulkee pohjoisessa n. 1,5 km tasaisessa rämeessä. Linjauksista n. 0,5 kilometrin etäisyydellä sijaitsevat Kauhajärvi ja Majavajärvi. VE 1 ylittää Viitaperän ja Saukonperän kylät, joiden välissä oli aiemmin Saukonjärvi. Entinen järven alue on nykyään osin peltoa, osin metsämaata. Hienompaa maaperää esiintyy Viitaperän ja Saukonperän peltoalueilla ja niiden tuntumassa, muualla maaperä on kallioista ja kallioiden välissä pääosin karkeaa moreenia ja turvetta. Korkeuserot ovat keskimäärin < 2,5 m/ 100 m. Alueen sijaintikorkeus 30-45 m mpy vastaa aikaa n. 4500 cal BP -3100 cal BP.

Sähkösiirron reittivaihtoehdot ortoilmakuvassa. Tunnetut muinaisjäännöskohteet punaisena pisteenä. Maanmittauslaitoksen ilmakeu-aineisto 9/2015.

Sähkönsiirron VE 1 ja VE 2 punaisena ja vihreänä viivana korkeusmalliin perustuvaa vinovalovarjostetta vasten, tuulipuiston hankealueen rajausta katkoviivana. Tunnetut muinaisjäännökset keltaisena pisteinä. Maanmittauslaitoksen vinovalovarjoste 10 m DEM 1:20 000, 5/2015.

4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö

Kohdealueiden sijaintikorkeus n. 30-45 m mpy vastaa meren rantatasoa kivikauden loppupuolelta karkeasti n. 4500 cal BP kivikauden ja pronssikauden taitteeseen n. 3100 cal BP. Pääosin linjaukset kulkevat kivikauden korkeudella yli 32,5 m mpy. Vain kuivatun Saukonjärven ympäristö ja linjausten pohjoispäässä tasaisia rämeitä on tätä alempana. Alueelle alkoi syntyä kivikauden lopulla saaristoa, jossa oli runsaasti kallioluotoja. Mantereeseen kuroutumisen jälkeen kivikauden lopulla ja pronssikauden taitteessa alueella muodostui kolme pientä järveä, Kauhajärvi, Majavajärvi ja Saukonjärvi, joista viimeinen on kuivattu. Alueen saariin on voitu rakentaa ensimmäiset kiviröykkiöt – mikäli rakenteet ovat muinaisrantasidonniaisia - noin 4500 vuotta sitten. Linjausta lähimpänä sijaitsevat röykkiökohteet Jylynkalliot NE ja Korkiakangas SE voisivat topografian perusteella ajoittua järvivaiheeseenkin.

Lähialueelta tunnetaan suhteellisen paljon kiviröykkiöitä kivikauden loppupuolen ja varhaismetallikauden merenrantakorkeuksilta. Noin 0,5-2 kilometrin etäisyydellä sijaitsee 7 röykkiö- tai latomuskohdetta. Laatokankaalla on 7 kiviröykkiötä kuivatun Talusjärven lounaispuolella. Viitaperän kylästä on kivikautinen esineirtolöytö pellolta kuivatun Saukonjärven pohjoisrannalta. Edellisistä kohteista ei ole löytynyt merkkejä asuinpaikoista, mutta useat kohteet viittaavat siihen, että jossakin alueella tai lähialueella on asuttu, ja topografian perusteella monet kohteet voisivat liittyä pyyntiyhteisöihin. Etäämmällä kohdealueista Pyhäjoen, Tähjänjoen, Yppärinjoen ja Yppärinjoesta etelään Korteojan varsilla sekä kuivatun Talusjärven ympäristössä on asuinpaikkoja ja lisäksi irtolöytöjä, jotka nekin voivat viitata asuinpaikkaan.

Maaperän, korkeussuhteiden ja vesistöhistorian perusteella kohdealueet vaikuttivat paikoin melko lupaavilta esihistoriallisten kohteiden sijainnille. Otollisimmat alueet sijaitsevat kuitenkin linjauksista syrjässä. Entisen Saukonjärven ympäristössä on voinut olla esihistoriallista asutusta, vaikka konkreettisia viitteitä siihen, kuten irtolöytöjä, on vain yksi.

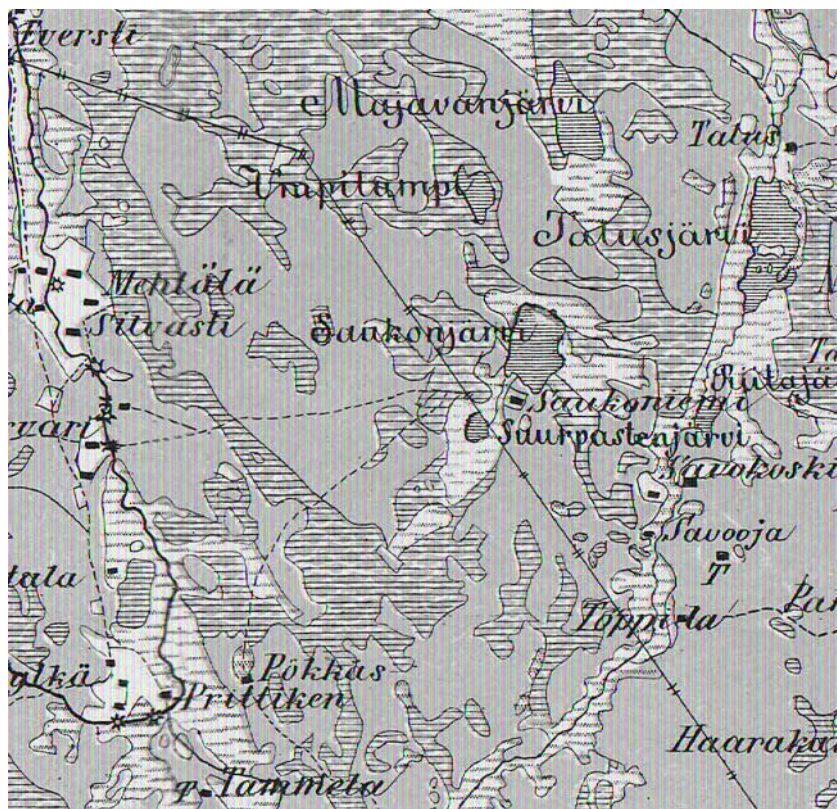

5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö

Vanhin lähteistä tunnettu historiallisen ajan asutus syntyi alemmas Pyhäjoen ja Yppäinjoen varteen sekä Taluskylään 1500-luvulla, Jylkkään viimeistään 1600-luvun alussa. Kohdealueella on ollut historiallisen ajan asutusta Viitaperällä ja Saukonperällä. Saukonperän asutus syntyi 1700-luvun lopussa, Viitaperän 1800-luvun puolivälissä. Alueella merkitsevä elinkeino on ollut rehun kerääminen luonnonniityiltä. Kaukoniittyjä on merkitty 1800-luvun pitäjänkartoille Majavajärvestä pohjoiseen Viirretjärveen laskeneen puron varsille. Yhä 1900-luvun alkupuoliskolla pääosa karjan rehusta koottiin nevoilta ja purojen varsilta. Viirretjärveen laskeneen puron varsille on merkitty lukuisa määrä niitylatoja vielä vuoden 1954 peruskartalle. Niitylatoja oli tuolloin myös Lahdennevan kedolla.

Seutu on kuulunut Pohjanmaan tervatuotantoalueeseen ja linjausten lähellä on peruskartoilla yksi tervahautamerkintä. Viimeistään 1900-luvun alkupuolella alueelta hankittiin puutavaraa sahateollisuuden tarpeisiin. Vuonna 1954 laadittujen peruskarttojen mukaan alueella kulki talviteitä ja metsäteitä.

Alueen vesistöhistorian ja sijainnin perusteella ainakin luonnonniittyjen käyttöön tai metsätöihin liittyvät nuoremmat jäänteet ovat hyvin mahdollisia kohdealueilla. Vanhat luonnonniittyjen alueet ovat kuitenkin tätä nykyä ojitettuja, ja esimerkiksi niityladot ovat voineet hävitä kokonaan.

Ote Kalmbergin maastokartasta vuodelta 1856. Ainoa kohdealueelle merkitty talo on "Saukonniemi" Saukonjärven etelärannalla. Vanha kartta :

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/6847/URN_NBN_fi_jyu-2007881.pdf

Ote vuoden 1844 pitäjänkartasta. Saukonperän ja Viitaperän välissä sijaitsi aiemmin Saukonjärvi ja hieman alempana pienempi Sarpastenjärvi eli Sarpajärvi. Saukonjärven etelärannalle on merkitty "Saukkoniemi" ja järvestä pohjoiseen "Viitala". Voimalinjan VE 1 kulkee kuivatun Saukonjärven yli. Kartta: Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6181660>

Ote vuoden 1954 peruskartasta 243204 Viitaperän ja Saukonperän kohdalta. Entinen Saukonjärven alue on osaksi peltomaana. Voimalinja kulki samalla kohdalla kuin nykyisin. Kartta: Maanmittauslaitos, <http://vanhat-painetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

6. Tulokset

Inventoinnissa kartoitettiin 1 uusi muinaisjäännöskohde, Lahdennevan koto. Paikalla on 3 tervahautaa ja rakennuksen perustus/ talli (?). Tunnetuissa Korkiakankaan SE ja Jylynkalliot NE rökkiökohteissa tilanne oli ennallaan.

Sähkönsiirron reitti VE 1 kulkee Lahdennevan katedon tervahautakohteen yli ja mahdollisesti linjan toteuttamisella olisi vaikutusta kohteeseen.

Lestijärvellä, 23.9.2015

Jaana Itäpalo

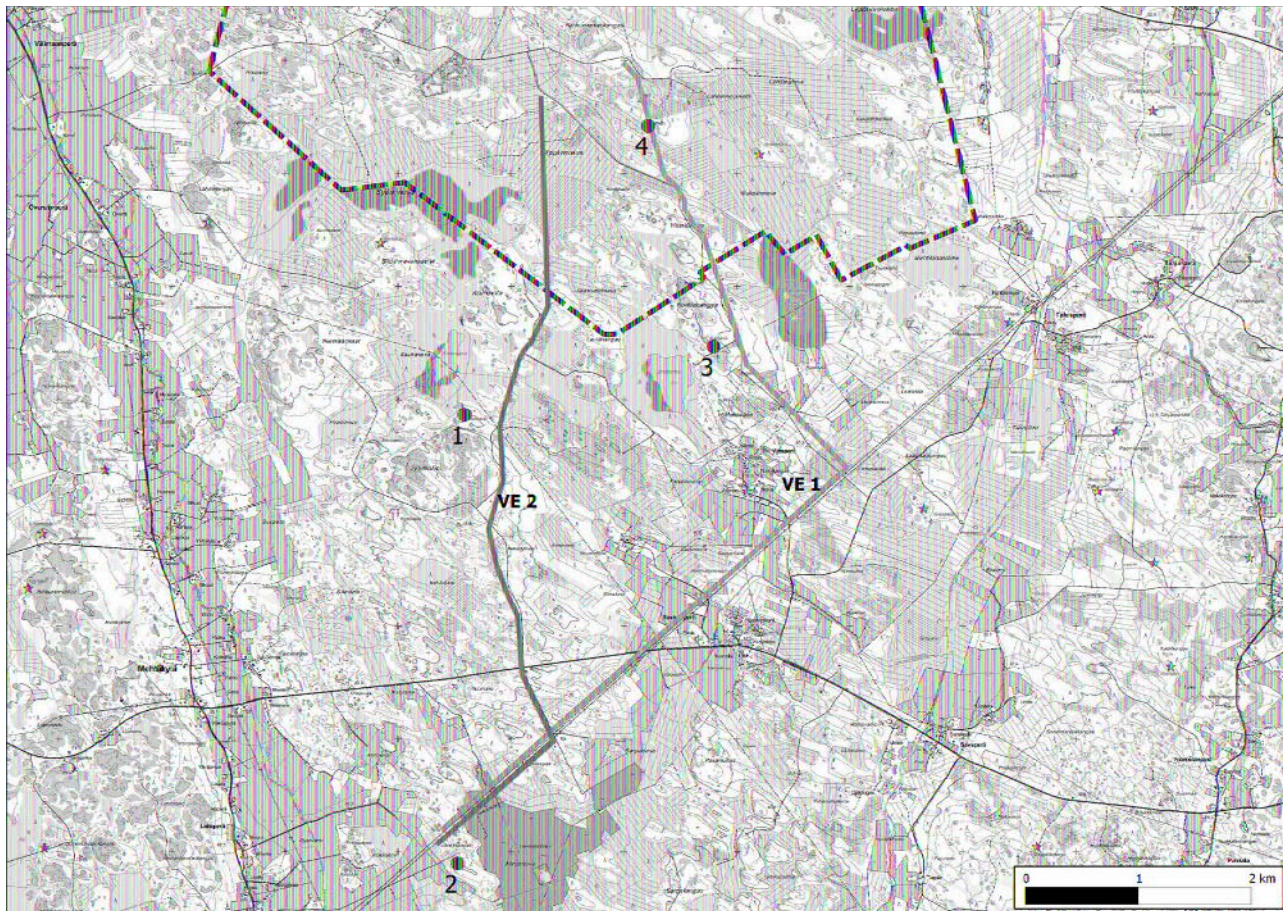
Jaana Itäpalo

Hans-Peter Schulz

Hans-Peter Schulz

7. Yleiskartta

Yleiskartta, muinaisjäännökset: 1. Jylynkalliot NE 2. Jäneskangas 3. Korkiakangas SE 4. Lahdennevan keta. Lähialueen muinaisjäännökset tähtenä. Sähkönsiirron VE 1 punaisena viivana ja VE 2 vihreänä viivana. Karhunnevan kankaan tuulipuiston hankealueen raja sinisenä katkoviivana. Maanmittauslaitoksen peruskartta-rasteri 1:20 000, 8/2015.

8. Kohdeluettelo

Kohde	kunta	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm.	rauh.lk	status
1 Jylynkalliot NE	Kalajoki	12	kivirakenteet/röykkiöt	esihistoriallinen	1	2	MJ
2 Jäneskangas	Kalajoki	15	kivirakenteet/röykkiöt	varhaismetallikautinen	1	2	MJ
3 Korkiakangas SE	Pyhäjoki	17	kivirakenteet/röykkiöt	esihistoriallinen	1	2	MJ
4 Lahdennevan keta	Pyhäjoki	19	työ- ja valmistuspaikat/ tervahaudat /rakennusten perustukset	uusi aika	4	2	U

Taulukko. Status: U uusi muinaisjäännöskohde/löytöpaikka, MJ tunnettu muinaisjäännöskohde, KP muu kulttuuriperintökohde, M muu inventointihavainto.

9. Kohdetiedot

Esihistorialliset muinaisjäännökset

1. Jylynkalliot NE

Mj-rekisteri:	208010036
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyypin tarkenne:	röykkiöt
Ajoitus yleinen:	esihistoriallinen
Ajoitustarkenne:	-
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242L vanha yleislehtijako, 243204
Koordinaatit:	P 7135866 I 366587 z 45 m mpy
Koordinaattiselite:	gps-mittaus, röykkiön itäpää
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	1996 Jari Okkonen tarkastus

Maastotiedot: Yppärinjoesta n. 2,7 km itään ja Kauhajärvestä n. 3,7 km etelään, laajan Jylynkallio alueen pohjoisosassa. Puusto nuorta harvaa männikköä. Kallioiden pintaa peittää lähinnä jäkälä, alueen pohjoisosassa on myös paljaita kallioita.

Kuvaus: muinaisjäännösrekisterin kuvaus: Röykkiö sijaitsee noin 150 m Kalajoen ja Pyhäjoen rajasta lounaaseen, Kauhajärven eteläpuolella laajan kallioalueen pohjoisreunassa. Kallio viettää loivasti pohjoisluoteeseen. Jäkälän peittämä röykkiö on pitkänomainen, laajuudeltaan noin 15 x 2,5 m ja korkeudeltaan 0,2–0,4 m.

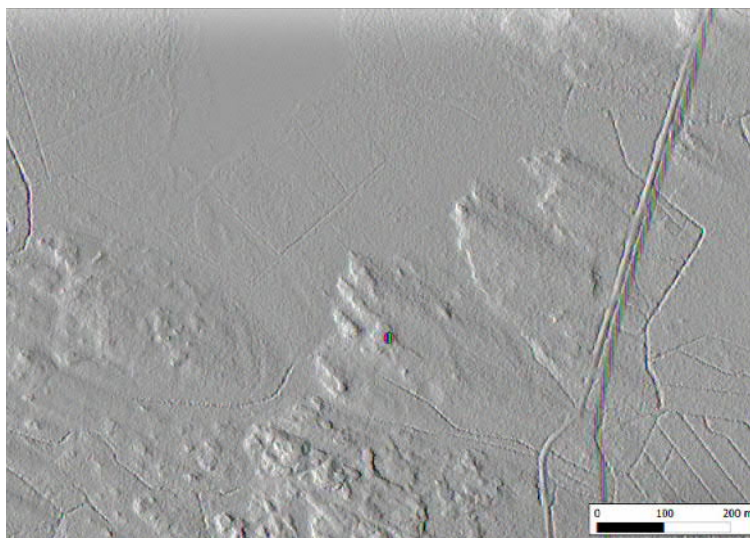
2015: Röykkiö ennallaan. Eteläpuoliset alueet hakattuja sekä muokattuja ja kasvavat nuoria taimikoita. Kohteen eteläpuolella n. 200-300 metrin etäisyydellä inventoitiin Jylynkallion alueita, missä topografian perusteella voisi sijaita esihistoriallisia röykkiöitä, korkeimmalta laelta on näköyhteys Kauhajärvelle. Tarkastetulta alueelta ei löytynyt esihistoriaan viittaavaa.

Vaikutusten arviointi:

Voimalinjan VE 2 kulkee n. 330 metrin etäisyydellä itäpuolella. Ei vaikutusta.

Jylynkalliot NE, röykkiön sijainti. Voimalinjan VE 2 kulkee itäpuolella. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 6/2015.

Röykkiö lidar-vinovalvarjosteessa. Maanmittauslaitoksen lidar-pistepilviaineisto 5/2015.

Röykkiö itään.

Röykkiö länteen.

Vanha rajamerkki kallioalueen pohjoisosassa.

Lähihistoriassa tehty pieni kiviröykkiö kallioalueen pohjoisosan luoteisreunalla.

2. Jäneskangas

Mj-rekisteri:	1000026930
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	röykkiöt
Ajoitus yleinen:	varhaismetallikautinen
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumerot:	Q4241L
TM35-lehtijako	vanha yleislehtijako 243204
Koordinaatit:	P: 7131898 I: 366532
	z n. 42,5 m mpy
koord.selite:	Jussilan ja Tiaisen raportin mukaan
Inventointimenetelmät:	ei tarkastettu
Aiemmat löydöt:	-
Inventointilöydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	2015 Timo Jussila ja Teemu Tiainen inventointi

Maastotiedot: Jylkän kylästä vajaan 2 km itäkoilliseen Marjanevan turvetuotantoalueen ja peltoalueiden välissä kalliolla. Paikalle on suunnitteilla Juurakon tuulipuiston sähköasema ja läheisyyteen maakaapeli.

Kuvaus: Jussila ja Tiainen 2015: ”Röykkiö sijaitsee Jylkässä, Jäneskankaan eteläosassa olevan luoteiskaakkois suuntaisen harjanteen luoteispäässä, harjanteen lounaisreunalla olevalla avokalliolla, kallioharjanteen reunalla, harjanteen korkeimmalla kohdalla. Röykkiö on kooltaan n 5 x 3 m ja siinä on ainakin pari kivi kerrosta, Sen luoteispäässä on kuopanne. Röykkiön eteläpuolella maasto laskee ja avokallio on peitteisempää ja hiipuu ohuen maakerroksen alle. Lounaispuolella on matala kalliojyrkäne. Koillispuolella kallioharjante laskee metsämaahan. Pohjoispuolella avokallio on kuorittu ja hieman kauempana räjäytetty - alueella jonne rakennetaan uutta sähköasemaa. Rakenteilla olevan sähköaseman kiinteistöraja kulkee pari metriä röykkiön pohjois-luoteispuolella (linjalla tuoreita pyykkejä). Röykkiö on kuitenkin ehjä. Uusi Juurakon sähköasema on suunniteltu rakennettavaksi n. 47 m röykkiön pohjois-koillispuolelle.

Lähialueella ei havaittu merkkejä asuinpaikasta tai muista muinaisjäänneksistä. 850 m tästä röykkiöstä etelään tunnetaan röykkiö Alavieska Pikkuräme NE ja siitä etelään vielä pari röykkiötä.”

2015: Kohde on löytynyt ja kartoitettu lähiympäristöineen keväällä Juurakon tuulipuiston suunniteltujen maakaapelilinjojen ja sähköaseman paikan inventoinnissa, ja paikalla ei käyty. Kohteen pohjoispuolella on käynnissä Jylkän uuden sähköaseman rakennustyöt.

Vaikutusten arviointi: VE 1 kulkee 320 metrin etäisyydellä pohjoispuolella ja VE 2 n. 240 metrin etäisyydellä luoteispuolella. Kohteen voi huomioida tarkemmin jatkosuunnittelussa siten, että rakentamisalueiden ja muinaisjäännealueen välille varataan riittävä suojavyöhyke.

Kohde 2 Jäneskangas, Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 6/2015.

Jylkän uuden sähköaseman työmaa nykyisen voimalinjan alla. Kuva koilliseen.

3. Korkiakangas SE

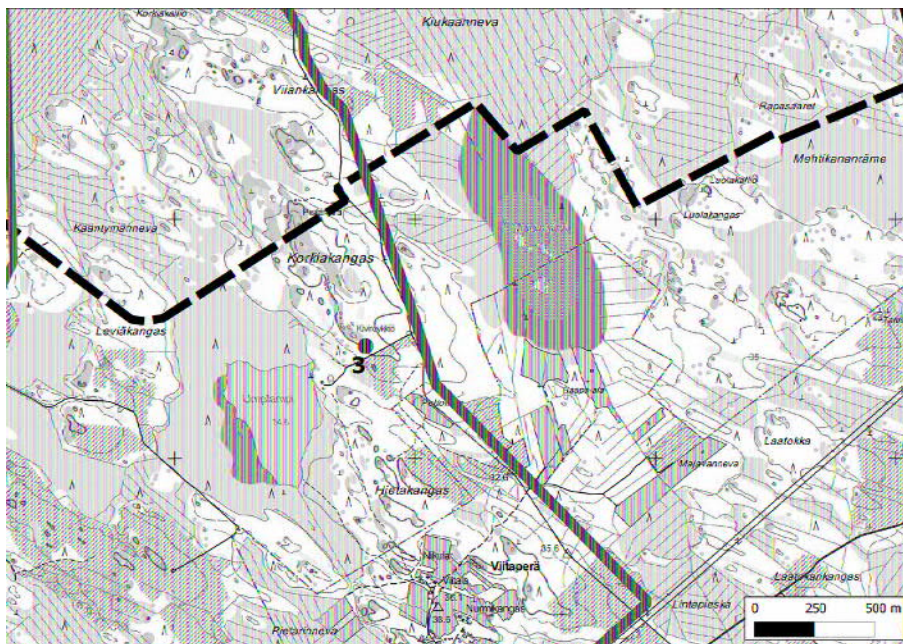
Mj-rekisteri:	625010017
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	röykkiöt
Ajoitus yleinen:	esihistoriallinen
Ajoitustarkenne:	-
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttalehti	Q4242R vanha yleislehtijako, 243204
Koordinaatit:	P 7136470 I 368793 z 40 m mpy
Koordinaattiselite:	gps-mittaus
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	1993 Mika Sarkkinen inventointi 1997 Mika Sarkkinen inventointi

Maastotiedot: Umpilammen ja Majavajärven välissä, Majavajärvestä n. 230 itäkoilliseen. Alue on kivikkoista ja rikkonaista kalliomaastoa. Koillis- ja eteläpuolella on pusikoituneita hakkuualueita. Kohteen ympärillä kasvaa kuusi- ja mäntymetsää.

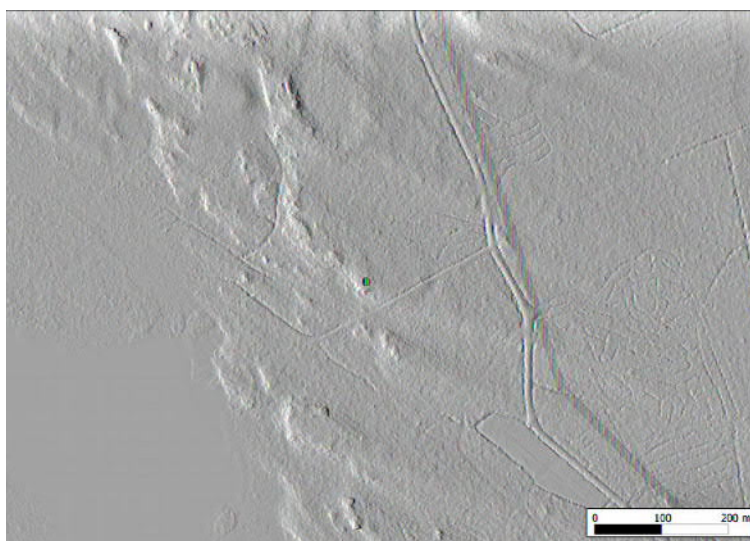
Kuvaus: muinaisjäänösrekisterin kuvaus: Kohde sijaitsee Umpilammen ja Majavajärven välisen kallioiden kankaan eteläosassa lähellä Merijärven rajaa. Paikalla on osin tuhottu pieni röykkiö. Eteläkaakko-pohjoisluodesuuntaisen kiveyksen ala on 6–7 x 2–3 m. Röykkiön kaakkoispäässä on kiinteä, 2–3 kivikerroksesta koostuva pyöreähkö kiveys, jonka luoteispuolella kiveys jatkuu matalampana.

2015: Röykkiö ennallaan. Kohde ei erotu kovin hyvin maastossa.

Vaikutusten arviointi: Voimalinjan VE 2 kulkee n. 330 metrin etäisyydellä itäpuolella. Ei vaikutusta.

Korkeakangas SE, röykkiön sijainti. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 6/2015.

Röykkiö lidar-vinovalovarjosteessa. Maanmittauslaitoksen lidar-pistepilviaineisto 5/2015.

Röykkiö kaakosta.

Historiallisen ajan muinaisjäänökset

4. Lahdennevan kanto

Mj-rekisteri:

<i>Laji:</i>	-
<i>Mj-tyyppi:</i>	kiinteä muinaisjäänös
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	työ- ja valmistuspaikat
<i>Ajoitus yleinen:</i>	tervahaudoitukset/rakennusten perustukset
<i>Ajoitustarkenne:</i>	historiallinen
<i>Lukumäärä:</i>	4
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	2

Paikkatiedot:

Karttalehti TM35-lehtijako, Q4242R
vanha yleislehtijako, 243204

Koordinaatit:

rakenne 1 tervahauta 1	P 7138420	I 368215
rakenne 2 tervahauta 2	P 7138419	I 368229
rakenne 3 tervahauta 3	P 7138432	I 368222
rakenne 4 tallin perustus	P 7138411	I 368221
<i>Koordinaattiselite:</i>	gps-mittaus, peruskartalle merkitty tervahauta 1	

Inventointimenetelmät: pintahavainnointi, kairaus

Aiemmat tutkimukset: -

Maastotiedot: Yppärinnevan ja Lahdennevan kankaan välissä matalan kankaan länsireunalla, itä- ja koillispuolella on pienialaisia kallioita. Pohjoispuolella on entinen avohakkuualue, joka on metsäaurattu ja kasvaa taimitikkoo. Lähiympäristön puusto on kuusta, tervahautojen kohdalla kasvaa joitakin järeitä yli 50 cm rungon läpimitaltaan olevia kuusia. Pintakasvillisuus tervahautojen päällä on mm. saniaista ja apilaa, ympäröivillä alueilla on tuorehkoa metsää.

Kuvaus: Paikalla on 3 tervahautaa ja tallin perustukseksi tulkittu rakennuksen pohja:

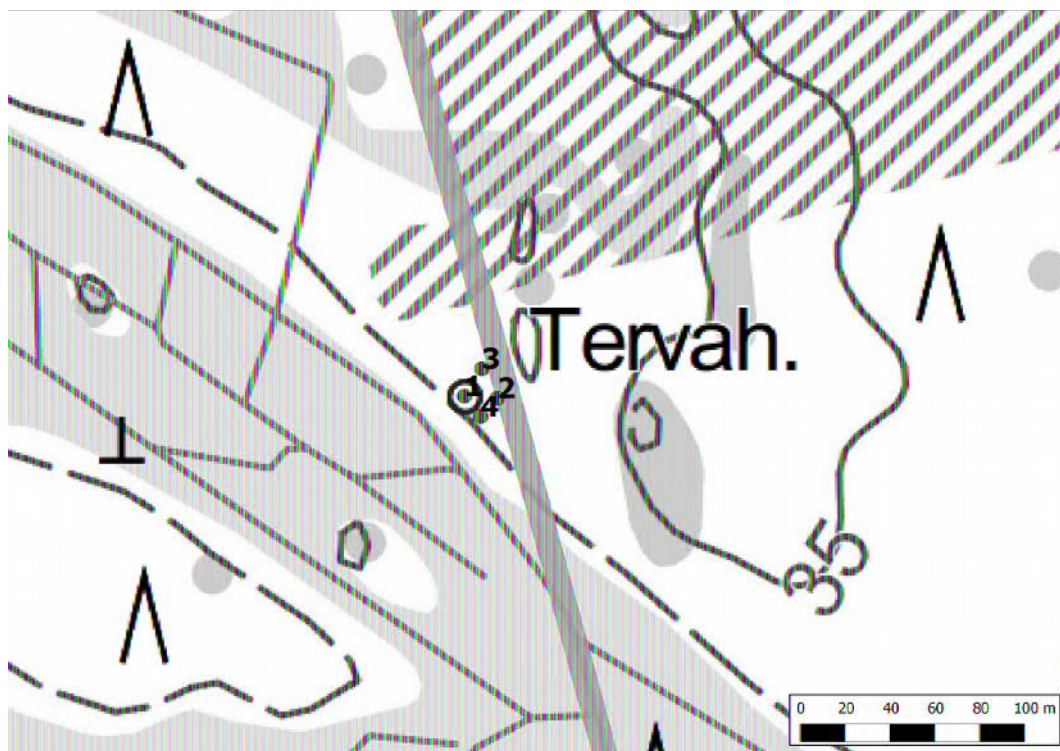
Rakenne 1 tervahauta 1: hauta on merkitty peruskartalle. Läpimitta valli mukaan lukien n. 15 m, halssi suuntautuu ensin etelään ja kääntyy sitten lounaaseen, se on yli 10 m pitkä. Pohjaa kiertää ilma-aukot. Päällä kasvaa kuusia, joista suurimmat ovat rungon läpimitaltaan yli 50 cm.

Rakenne 2 tervahauta 2: sijaitsee tervahaudan itäpuolella, pienen kohouman päällä. Läpimitta valli mukaan lukien n. 6 m, halssi luoteeseen. Päällä kasvaa kuusia, joista suurimmat ovat rungon läpimitaltaan n. 50 cm.

Rakenne 3 tervahauta 3: pohjoisin tervahautoista. Läpimitta n. 10 m valli mukaan lukien, halssi etelään.

Rakenne 4 rakennuksen perustus: pohja-alaltaan suorakaiteen muotoinen, luodekaakkosuuntainen ja kooltaan 13 x 5 m seinävallin reunoista mitattuna. Vallin korkeus on n. 50-70 cm ja leveys enimmillään yli metri, se koostuu ehkä melkein kokonaan maasta, maa-aines ei kairatessa vaikuttanut tiiviiltä. Koillisesta kaakkoon valli on epäselvä, minne maanpinta nousee ja ilmeisestikin rakennuksessa on käytetty hyväksi luontaisia maanpinnan muotoja. Ovi on ollut luoteispäässä, missä valli puuttuu.

Vaikutusten arviointi: Voimalinjan VE 1 kulkee kohteen yli. Voimalinjan rakentamisella olisi ehkä suoraa vaikutusta kohteeseen. Vaikutuksia voi pyrkiä lieventämään tai poistamaan kokonaan.

Lahdennenvaketo, 1-3 tervahautoja, 4 rakennuksen perustus/talli? Voimalinjan Ve 1 punaisena viivana. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 6/2015.

Tervahaudan no. 1 pohjan ilmareikiä. Kuva lounaaseen.

Tallin perustukseksi tulkitun rakennuksen vallia luoteeseen.

Tervahauta no. 2. kaakkoon.

10. Maastokuvaukset ja valokuvat

Inventoidut alueet tummennettu, valokuvauspaikat 1-9. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 6/2015.

1 Pienipiirteisiä kallioita voimalinjan VE 1 vaikutusalueella Lahdennevan kankaan länsipuolella. Paikalle on suunnitteilla myös tuulivoimala. Kuva luoteeseen.

2 Jyrkkiä kallioita Viiankankaan eteläpuolella voimalinjan VE 1:stä n. 200-300 m länteen. Paikka vaikutti hyvin mahdolliselta rökkiöiden sijainnille, mutta niitä ei tarkastetulla alueella löytenyt. Kuva länteen.

3 VE 1 linjausta pelloilla entisen Saukonjärven alueella, Viitaperän kyläasutuksen eteläpuolella. Kuva lounaaseen.

4 Saukonperällä voimalinjaus VE 1 ylittää peltojen keskellä olevan Riihisaaren.

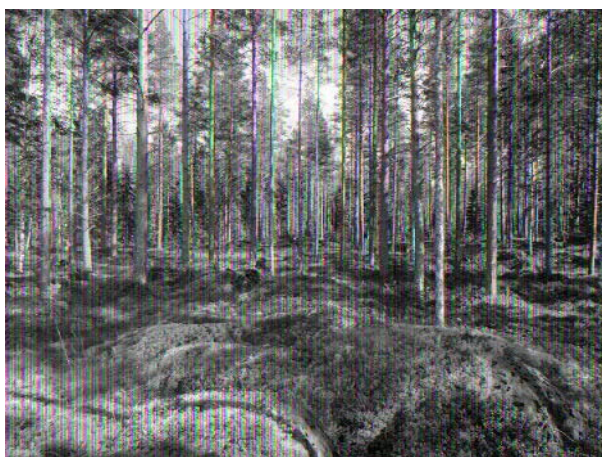
5 Matalia kallioselänteitä Kauhaviidan eteläpuolella voimalinjan VE 2 länsipuolella.

6 Laajat Jylynkalliot voimalinjan VE 2 länsipuolella. Kallioiden pohjoisosa tarkastettiin osittain, mutta merkkejä muinaisjäännöksistä ei löytynyt. Alueella esiintyy kvartsijuonteita.

7 Voimalinjauksen VE 2 Kehärämeen itäpuolella.

8 Alueelle tyypillistä kallioista ja kivikkoista maastoa Marjakankaalla voimalinjauksen VE 2 alueella. Kuva itään.

9 Jylkän sähköaseman työmaa. Kuva koilliseen.

11. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen pitäjänkartasto Kalajoki, Merijärvi, Pyhäjoki <http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?o=11>

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto, <http://www.vanhakartta.fi/>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos,
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Mikroliitti Oy, <http://mikroliitti.pp.fi/1-julkisetraportit/Kalajoki/Kalajoki%20Juurakon%20tp%20Jylkka%20maa-kaapelilinjan%20muinaij-inv%202015.pdf>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön muinaisjäännösrekisteriportaali Kulttuuriympäristön tutkimusraportit, arkeologia, Kalajoki, Merijärvi ja Pyhäjoki, :
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Schulz Hans-Peter, Pohjanmaa länsiosa, kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus 2012.
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Sito Oy, Karhunnevanvankankaan arviointiohjelma. 2015, http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Karhunnevanvankankaan_tuulivoimahanke_Pyhajoki/Karhunnevanvankankaan_tuulivoimahanke_Pyhaj%2832297%29

Kirjallisuus:

Kotola Jukka, Pyhäjoen luonto. Vetten laijoilta. Pyhäjoen historiaa kivikaudelta 1990-luvulle. 1997.

Matinoli Eero, Huikari Olavi ja Huurre Matti, Suur-Pyhäjoen historia. 1969.

Virrankoski Pentti, Eräkausi ja keskiaika. Suur-Kalajoen historia 1. 1956

Vetten laijoilta. Pyhäjoen historiaa kivikaudelta 1990-luvulle. 1997.

Virrankoski Pentti, Uskonpuhdistuksesta isoon vihaan. Suur-Kalajoen historia 1. 1956.